

गृहद्वारा पहल भएपनि सरकारी जग्गा खोज्न असम्भव !

अनुसा थापा

सरकारले २०२१ र २०३२ सालमा जनताको जग्गा जनतालाई नै दियो। जनताको जग्गा दुईपटक नापी गरेर सरकारले लालपूर्जा बाँड्यो। लालपूर्जा दिएर जति जग्गा बाँकी थियो, त्यो सबै सरकारको थियो। जग्गा दलाली, कानून व्यवसायी, लेखनदासहरूले जग्गा नाप गर्न छुटेको भन्दै धमाधम सरकारी जग्गा दर्ता गराए।

भएका सरकारी जग्गा सबै व्यक्तिको नाममा गइसकेको छ। तर, सरकार हात बाँधेर बसेको छ। अब भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र भूमिसुधार विभागले मात्रै सरकारी जग्गा फिर्ता ल्याउन सक्छ। २०२१ र २०३२ पछि दर्ता भएको जग्गा खारेज गरिदिने निर्णय गरियो भने मात्रै सरकारी जग्गा सरकारको नाममा आउँछ। विभागले टिप्पणी उठाएर मन्त्रालय पठाउनुपर्ने। मन्त्रालयले मन्त्रिपरिषद्मा लैजानुपर्ने। देशभरका सरकारी सम्पत्ति माफियाहरूले आफ्नो नाममा लगिसके। २०८० फागुन ९ गते ७७ जिल्लाकै सिडियो कार्यालयलाई पत्राचार गर्दै गृह मन्त्रालयले सरकारी जग्गा खोज्न निर्देशन दिएको छ।

गत वैशाख ७ गते गृहले पुनः पत्राचार गरेको छ। आफ्नो जिल्लामा कति सरकारी जग्गा थियो ? तालपोखरी, मठमन्दिर थियो ? सिडियोले विवरण संकलन गर्न सकेनन् । कतिपय सिडियो कार्यालयले सरकारी जग्गा कब्जा गरेको भएमा सूचना दिनुस् भनि सार्वजनिक सूचना जारी गरेका छन्।

जसले सार्वजनिक जग्गा कब्जा गरेर आफ्नो नाममा ल्याएको छ, उसले त सूचना दिँदैन । छिमेकहरूलाई थाहा भएपनि सूचना दिँदैनन् । आफूमाथि खतरा हुन सक्ने बासले पनि जानकारी गराउँदैनन् । सार्वजनिक जग्गा चिन्ने बुढापाकाहरु अहिले अस्ताइसके । त्यसैले गृहको पत्र र सिडियोको सूचनाको केही औचित्य छैन ।

सरकार जग्गा खोज्ने गृहको प्रयास राम्रो हो । तर, कुसीमा बसेर सरकारी जग्गा खोजिँदैन । स्थानीय तहका जनप्रतिनिधिहरूले नै सरकारी जग्गा हिनामिना गरेको पाइन्छ । जसका कारण उनीहरु खोताल्दैनन् । सिडियोलाई कहाँ सरकारी जग्गा थियो ? थाहा हुँदैन । जानकारी हुने जनप्रतिनिधिहरु खोज्न चाहँदैनन् । भोलि आफ्नै फस्ने डर जनप्रतिनिधिलाई छ । मालपोतका कर्मचारीहरु पनि सरकारी जग्गा खोज्नमा चासो देखाउँदैनन् । कर्मचारीकै मिलेमतोमा सरकारी जग्गा दर्ता भएको पाइन्छ । अनि सरकारी सरकारको सम्पत्ति फिर्ता

आउँछ ? सबै सरोकारवाला निकायको मिलेमतोमा सरकारी जग्गा हिनामिना भएको छ । अनि कसले खोज्छ ? सरकारी जग्गा सरकारकै नाममा ल्याउने एउटै उपाय २०२१ र २०३२ पछि दर्ता भएका जग्गाको दर्ता खारेज गरिदिने मात्रै हो । विभिन्न बहाना बनाएर दलालहरूले जग्गा पछि दर्ता गराए । सरकारको जग्गा सरकारकै नाममा ल्याउने हो भने भूमि मन्त्रालय तात्नुपर्छ । भूमि मन्त्रालय तात्यो भने सरकारीको सम्पत्ति सरकारकै नाममा आउन बेर लाग्दैन । देशभरको सरकारी जग्गा दर्ता गरेर सिद्धिसक्यो । बाँकी भएको केही जग्गा पनि सुकुम्बासीको नाममा कब्जा गरिएको छ । भूमि मन्त्रालयले अब टालटुले काम गरेर हुँदैन । मन्त्रिस्तरीय हुन्छ ठिकै छ, नत्र मन्त्रिपरिषद्मा लैजानुपर्ने । गुठी संस्थानको नाममा भएको धेरै जग्गा पनि व्यक्तिको नाममा गइसकेको छ । त्यो पनि सरकारले सरकारकै नाममा ल्याउनुपर्छ । २०२१ सालअघि सरकारले कसैलाई लालपूर्जा दिएको थिएन । जनताहरु त्यो जग्गामा कमाउथे, खाथ्ये । त्यतिवेला नेपाल खाद्यान्नमा आत्मनिर्भर थियो । नेपाल सरकारले अन्य देशलाई खाद्यान्न बेच्थ्यो । कतिपय देशलाई खाद्यान्न अनुदान दिन्थ्यो । जब सरकारले जग्गा नापी गरेर पूर्ण अधिकार जनतालाई दियो, त्यसपछि विकृति मौलायो । विकसित मुलुकमा हेर्ने हो भने जग्गाको पूरै अधिकार सरकारले जनतालाई दिँदैन । आफ्नो स्वामित्वमा राख्छ । जग्गाको पूरै स्वामित्व जनतालाई दिँदा नेपाल परनिर्भर बन्थ्यो । जग्गा माफियाहरूले २०४१-४२ सालदेखि जग्गा प्लानिङ गर्न शुरु गरे । ठूलूला फाँटहरु खण्डीकरण गरेर टुक्राटुक्रा बनाइयो । २०४९ सालमा काठमाडौँ महानगरपालिकाका मेयर पिएल सिंह थिए । काठमाडौँमा अस्तव्यस्त शहर बन्छ भनेर उनले नक्सा पास गर्दै रोकेका थिए । पछि केशव स्थापित आए । उनले जग्गा प्लानिङ गर्न स्वीकृति दिए भने घर बनाउन पनि भटाभटी नक्सा पास गरिंदिए । जसका कारण अहिले काठमाडौँ अस्तव्यस्त शहर बन्थ्यो । पिएल सिंहको कदम त राम्रो रहेछ भन्ने त अहिले आएर पुष्टि गर्यो । काठमाडौँमा अहिले के छ ? जताततै कंक्रीटवाहेक केही देखिँदैन । काठमाडौँको असर अन्य जिल्लामा पनि देखिएको छ । देशभरको उब्जनीयुक्त जमिन प्लानिङ गरेर सकियो । अरुको देशबाट खाद्यान्न ल्याएर पेट पाल्नुपर्ने स्थिति छ । आफ्नो फाइदाका लागि जग्गा दलालीहरूले देश नै तहसनहस

बनाइदिए । जग्गा माफियाहरूले रातारात खेतीयोग्य जमिन प्लानिङ गरे । एक रोपनी जग्गामा १६ आना जग्गा हुन्छ । रोपनीमा लाखमा किनेर त्यसलाई खण्डीकरण गरेर आनाकै ६५-७० लाखमा बेचियो । तर, सरोकारवाला निकाय चुपचाप बस्थ्यो । देखेर पनि सरकारले अनदेखा गर्यो । माटो उब्जनीको स्रोत हो । सबै जग्गा कंक्रीटमा परिणत भएपछि कहाँ उब्जनी हुन्छ ? उब्जनी नभएपछि जनताले के खान्छन् ? सरकारले यसबारे सोचेन् । सरकारले जग्गा खरिदबिक्रीबाट आएको नाफा देख्यो, तर त्यसले पुर्याएको असर देखेन् । नेपाल कुन चीजमा आत्मनिर्भर छ ? बिहानबेलुका खाने खाद्यान्नसमेत अर्काको देशबाट आउँछ । राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, मन्त्री, सांसद, सरकारी कर्मचारी, सर्वसाधारण सबैको भान्सामा विदेशमा फलाएको खानेकुरा पाक्छ । विदेशीले यहाँ खाद्यान्न पठाएनन् भने यहाँ भोकमरी शुरु हुन्छ । खाद्यान्न धेरै महँगो भइसकेको छ । यहाँ अन्नदेखि तरकारीसम्म विदेशबाट आउँछ । नेपालीले जति कमाउँछन्, त्यो खाद्यान्नमै खर्च भइरहेको छ । नेपालको धेरै भूभाग छिमेकीले कब्जा गरिसकेका छन् । बाँकी भएको भूभागको पनि संरक्षण गर्न सकिएको छैन । घर र बाटो गर्दागर्दै नेपाल सकिसकेको छ । खाने मुख बढेको छ, उब्जनी छैन । भूमि व्यवस्थामन्त्री शशि श्रेष्ठले खेतीयोग्य जमिनमा घर बनाउन नदिने र चार आना दुई पैसामूनि किताकाट गर्न नदिने भनि टिप्पणी उठाएर मन्त्रिपरिषद्मा लगिन् । त्यस्तै, जग्गाको वर्गीकरण गर्ने भनिएको थियो । २०७९ जेठ ९ गतेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले त्यो प्रस्ताव पारित गर्यो । जेठ २७ गते ७५३ वटै पालिकालाई मन्त्रिपरिषद्को निर्णय परिपत्र गरियो । २०७९ मंसिरभित्र जग्गाको वर्गीकरण गरिसक्नु भनि समय दिइएको थियो । तर, जनप्रतिनिधि र सिडियोले आर्थिक चलखेल गरेर जग्गा वर्गीकरण नै गरेनन् । २०७९ पुस ११ गते प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल आए । जग्गा माफियाहरूले प्रधानमन्त्रीसँग लविङ गर्न थाले । प्रचण्डको सरकारमा डा प्रकाशशरण महत अर्थमन्त्री र रञ्जिता श्रेष्ठ चौधरी भूमिमन्त्री थिए । जग्गा माफियाहरूले करोडौँ रुपैयाँ खर्च गरेर राजनीतिक आडमा शेरबहादुर देउवा सरकारले गरेको निर्णय उल्टाइदिए । शहरी विकासमन्त्री सीता गुरुङ्ग थिइन् । गुरुङ्गले जग्गा व्यवसायीसँग अनुचित लाभ लिएर साढे दुई आना

जग्गामा घर बनाउन दिने भनेर टिप्पणी उठाएर भूमि मन्त्रालय पठाइन् । अधिल्लो सरकारले चार आना दुई पैसा भन्दाभूमि किताकाट नहुने भनि निर्णय गरेको थियो । अर्थमन्त्री महतले राजश्वको लोभमा खेतीयोग्य जमिनमा घर बनाउन दिने भनेर लागे । तर, नेपालले खेपिरहेको व्यापार घाटा उनले देखेनन् । खेतीयोग्य जमिन सकियो भने यहाँ भोकमरी लाग्छ भन्ने कुरा उनले सोचेनन् । भूमिमन्त्री श्रेष्ठले शहरी मन्त्रालयबाट आएको प्रस्ताव मन्त्रिपरिषद्मा लगिन् । २०८० साउन ३० गतेको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले सो पारित गर्यो । जग्गाको वर्गीकरण पनि रोकियो । यो देश त माफियाले चलाएका रहेछन् भन्ने त स्पष्ट भइहाल्यो । दलालीले जे भन्यो, प्रधानमन्त्रीदेखि मन्त्रीसम्मले त्यही गर्छन् । कानून पनि माफियाहरूको भनेअनुकूल बन्छ । किताकाट खोलेर के गर्नु, किन्ने मान्छे छैनन् । घरजग्गामा लगानी गर्दा व्यक्तिदेखि बैकसम्म फसेका छन् । शहर पनि अस्तव्यस्त बन्थ्यो । अनि यहाँ सरकार छ ? दलालीको इसारामा चल्ने देश र राजनीतिक दलबाट केही प्रगति हुन्छ ? भूमिमन्त्री बलराम अधिकारीले सरकारी जग्गा खोज्ने, बाँकी भएको खेतीयोग्य जमिनमा जोगाउने गरी निर्णय गर्नुपर्छ । नत्र भोलिका दिनमा नेपाली भोकभोकै मर्छन् । अबपनि दलालीको हितमा काम गर्ने कि देश र जनताको हितमा ? प्रचण्ड सरकारले साउनमा गरेको निर्णय खारेज गर्नुपर्छ । भक्तपुर

अर्थतन्त्र

राष्ट्र बैंकद्वारा ग्लोबल आईएमई बैंक सम्मानित

काठमाडौँ - यहीं बैशाख १४ गते सम्पन्न नेपाल राष्ट्र बैंकको ६९औँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडले आर्थिक वर्ष २०७९-८० मा सर्वाधिक रेमिट्यान्स भित्त्याउने बैंक तथा वित्तीय संस्थाको रुपमा सम्मानित भएको छ । आर्थिक वर्ष २०७९-८० मा सर्वाधिक रेमिट्यान्स भित्त्याउने बैंक तथा वित्तीय संस्था मध्ये सबैभन्दा बढी २१ दशमलव १ प्रतिशत रेमिट्यान्स भित्त्याउन सफल भएकोमा ग्लोबल आइएमई बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो ६९औँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा सम्मान गरेको हो । राष्ट्र बैंक केन्द्रीय कार्यालय बालुवाटारमा यहीं २०८१ वैशाख १४ गते शुक्रवार आयोजित विशेष समारोहमा गभर्नर महाप्रसाद अधिकारीबाट ग्लोबल आइएमई बैंक लिमिटेडका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रत्नराज बज्राचार्यलाई प्रशंसा पत्र प्रदान गरिएको थियो । राष्ट्र बैंकका अनुसार विप्रेषण आप्रवाहले मुलुकको समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व, सामाजिक आर्थिक सुधार लगायत बाह्य क्षेत्र सन्तुलनसमेतमा योगदान पुर्‍याएकोले प्रशंसापत्र प्रदान गरिएको जनाइएको छ ।

नेपाल राष्ट्र बैंकले विगतदेखि नै आफ्नो वार्षिकोत्सवको अवसरमा सर्वाधिक रेमिटेन्स भित्त्याउने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई सम्मानित गर्दै आएको छ । यस क्रममा ग्लोबल आइएमई बैंकले संयुक्त राज्य अमेरिका, संयुक्त अधिराज्य, क्यानडा, अष्ट्रेलिया, मलेसिया, दक्षिण कोरिया, जापान, साउदी अरेबिया, कतार, युएई, वहराइन, कुवेत, भारत, जोर्डन, हङकङ लगायतका मुलुकबाट रेमिट्यान्स भित्त्याउँदै देशको अर्थ व्यवस्थामा महत्वपूर्ण योगदान पुर्‍याउँदै आइरहेको बताइएको छ । मुलुकका सतहत्तरै जिल्लामा शाखा सञ्जाल रहेको निजी क्षेत्रको पहिलो वाणिज्य बैंक ग्लोबल आइएमई हो । यस बैंकको ३५४ शाखा कार्यालय, ३७९ एटिएम, २७७ शाखा रहित बैकिङ्ग सेवा, ६८ एक्सटेन्सन तथा राजश्व संकलन काउन्टर तथा ३ वटा वैदेशिक प्रतिनिधि कार्यालयसमेत गरी १,१०० भन्दा बढी सेवा केन्द्र रहेका छन् । ग्लोबल आइएमई बैंकले विभिन्न सेवा तथा सुविधा सहितका योजना मार्फत आफ्ना ४६ लाख भन्दा बढी ग्राहकलाई उत्कृष्ट सेवा प्रदान गरी लाभान्वित गरिरहेको जनाएको छ ।

नेपाल सरकार

श्रम,रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालय

बबरमहल, काठमाण्डौ

सचिवालयबाट प्रदान हुने सेवाहरुको बारेमा सूचना

श्रम स्वीकृति लिई वैदेशिक रोजगारीमा गएका, करार अवधिभित्र वा तोकिएको अवधिभित्र सम्मका लागि कामदार एवं कामदारको परिवारलाई बोर्डबाट देहाय बमोजिमका सेवा प्रदान गरिने जानकारी गराईन्छ ।

- कामदार विदेश वा नेपालमा समेत बिरामी वा अंगभंग भएका उपचारका लागि सात लाख रुपैयाँ आधिक सहायता ।
- कामदारका घरपरिवारका सदस्यलाई गम्भीर रोग लागेमा एक पटकका लागि ५० हजार रुपैयाँ सम्म औषधी उपचार सहयोग ।
- विदेशमा उद्धार तथा खोजतलासको समन्वय तथा स्वदेश फिर्ता ल्याउने एवं फौजदारी अभियोगका लागि कानूनी सहायता आवश्यक परेमा कानुनि प्रतिरक्षा सहायता ।
- महिला कामदारले पूर्व-पूस्थान अभिमुखीकरण तालिम वापत तिर्नुपर्ने शल्क सोधभर्ना ।
- विदेशमा कामदारको मृत्यु भएमा शव नेपाल भित्रकाउने एवं त्रिभुवन विमानस्थलबाट इच्छाईएको सडक पुगेको स्थलसम्म निःशल्क शव ढुवानी सेवा ।
- मृतक कामदारको नजिकको हकवालालाई २५ हजार वा ७लाख रुपैया आधिक सहायता प्रदान ।
- पूर्ण आर्थिक सहायता प्राप्त गरेका कामदारका सन्ततीलाई वैदेशिक रोजगार छात्रवृत्ति सहायता ।
- विदेशबाट फर्किएका रिटर्नी कामदारहरूलाई उधमशील बनाउने लगायत अन्य प्रवर्द्धनात्मक विभिन्न कार्यक्रमहरु ।

उपरोक्त सेवा लिनका लागि सम्बन्धित स्थानीय तहको रोजगार सेवा केन्द्र, आप्रवाशी स्रोत केन्द्र वा वैदेशिक रोजगार बोर्डको सचिवालयमा भौतिक रुपमा वा विभिन्न माध्यमबाट सम्पर्क गर्न सकिनेछ ।

सम्पर्क विवरण:

वेबसाईट: www.feb.gov.np <http://shramadhan.molless.gov.np>

इमेल: info@feb.gov.np; welfare@feb.gov.np

श्रमाधानल(कल सेन्टर):११४१, १६६००१५०००५, इमो /भाइबर ९८०१८०००१३ (२४सै घण्टा टेलिमेडिसिन -इमो,भाइबर, हटस्पू बिहान १० देखि साँभ ६ बजे सम्म) ९८५१३४५७०१/७०२

नव वर्ष २०८१ को सुखद उपलक्ष्यमा

हाम्रा समस्त ग्राहक महानुभावहरुमा

हार्दिक मंगलमय शुभकामना !!!

नेपाल टेलिकम

केन्द्रीय कार्यालय, रामशाहपथ, काठमाडौँ ।

साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशन लिमिटेड द्वारा प्रवर्द्धित

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

- ISI सत्यापनको तिल बट्टिद, टकर कोट नै सीलमा टिलको जली अल्लो ३ टुकुको छेउअक्षय
- उच्च गुणस्तरको रेकुटेर
- पुनः प्रयोग गर्न न सकिने प्लाष्टिक टिल अल्लो रिलिन्डर
- कम्प्युटर प्रणालिबाट चल्ने एलएच टिलमा सीटै अल्लो टुकु हुनुहुनेछ

ग्याँस

साल्ट ट्रेडिङ समूहका उत्कृष्ट साथ बस्तुहरु

मुन्धुम

मासिक

भाषा- लिपी, संस्कार-संस्कृति, धर्म-कर्म

लगायतका विविध पक्ष बारे जानकारी लिन

“मुन्धुम मासिक” खोजीखोजी पढौ !!

कुलुङ...

छैन ? कुलुङहरु अन्य जातिसरह स्वतन्त्र जातीय अस्तित्व भएको छुट्टै जाति हो, होइन ? कुलुङको जनसंख्या कति छ ? कुलुङ मातृभाषी कति छन् ? आदि-इत्यादि बारे छोटकरीमा जान्ने प्रयास गरौं !

नेपालको हालसम्मको जातीय वनोटको आधारमा उदाहरण प्रस्तुत गर्दा बाहुन नेपालको एउटा जाति मानिन्छ । अनि जसरी बाहुनभित्र निरौला, पाण्डे, घिमिरे, पोखरेल, गौतम आदि थरहरु हुन्छन् । त्यसरी नै कुलुङ भनेको पनि बाहुन भने जस्तै जात हो भने कुलुङको पनि बाहुनभित्र विभिन्न थरहरु छन्, त्यसरी नै कुलुङभित्र पनि थर, उपथरहरु छन् । जस्तै थिम्रा, लोवाती, डोपोचो, तोडेवुं, होनिति, बुक्खो, सोम्फोर, देउराम, लाम्लछा, ताम्वुछा, तोडो, सैमालुङ, पिदिसे, सुर्वा, राजिति, थोप, वारोखु, गोक्तुलु, वालाखाम, वारी, तोमोछा, सेकछा, थोमरोस, मान्येवुं, मोल्थो, डोपोचो, रोतेम्बु लगायत २ सय ६० वटाभन्दा बढी कुलुङ जातिभित्र थर, उपथरहरु रहेको छ । कुलुङ जातिको मूल थलो सोलुखुम्बु जिल्लाको उत्तरपूर्वी क्षेत्रको बुङ, छेस्खाम, गुदेल, सोताङ, पावै आदि साविक गाविसहरुका विभिन्न स्थानहरु (हाल महाकुलुङ र सोताङ गाउँपालिका) हुन् भने यी ठाउँलाई कुलुङहरु आफ्नो मातृभाषामा “मा कुलु” भन्छन् । त्यस्तै कतिपय विदेशी लेखक तथा अन्वेषकहरु र नेपालका अन्य जातिले यो क्षेत्रलाई ‘महाकुलुङ’ (ग्रेटर कुलुङ) भनेर चिन्दछन् । कुलुङको बाक्लो वसोवास सोलुखुम्बुको महाकुलुङ क्षेत्रबाहेक संखुवासभा, भोजपुर, सुनसरी, ईलाम, भ्यापा, मोरङ र इण्डियाको दार्जीलिङ, सिक्किम लगायतका ठाउँहरुमा छ भने नेपालको तेह्रथुम, चितवन, धनकुटा, ताप्लेजुङ, पाँचथर, उदयपुर, सिराहा, कास्की, खोटाङ, काठमाण्डौ, ललितपुर, भक्तपुर, मुस्ताङ, धनुषा लगायत लगभग २३/२४ जिल्लामा रहेको छ । २०६८ को जनगणना अनुसार कुलुङ जातिको जनसंख्या २८ हजार ६ सय ३१ र ३३ हजार १७० रहेको भए तापनि वि.सं. २०७८ को १२ औँ राष्ट्रिय जनगणनामा कुलुङ जातिको जनसंख्या ३३ हजार ३८८ र कुलुङ मातृभाषीको संख्या ३७ हजार ९१२ र आफ्नो पूर्खाको भाषा ‘कुलुङ’ भनि लेखाउनेको संख्या ४० हजार ४७९ रहेको छ । हुनत कुलुङ जातिको आधिकारिक संस्था “नेपाल किरात कुलुङ भाषा संस्कृति उत्थान संघ (किरात कुलू गूसखोम)” ले गरेको आन्तरिक जनगणना अनुसार कुलुङ जातिको जनसंख्या एक लाख ६० हजारभन्दा पनि बढी संख्यामा रहेको छ । वास्तवमा कुलुङ जातिको मात्रै नभएर राईकरणको मारमा परेका सबै किराती महाजाति भित्रका अन्य

जातिहरुको तथ्यांक २०६८ को राष्ट्रिय जनगणनामा यसरी नै कम देखाइएको थियो भने, यस पटक पनि केही बढी मात्रै देखाइएको छ । अफ वि.सं. २०४८ को १० औँ राष्ट्रिय जनगणनामा त राईकरणको मारमा परेका कुनै पनि किराती भित्रका जातिहरुको अलग्गै जातीय तथ्यांक नै आएको थिएन । केही किराती जातिहरुको भाषागत तथ्यांक मात्रै आएको थियो । जस्तो २०४८ को जनगणनामा तेह्रथुम जिल्लामा एकजना पनि कुलुङ देखिएनन् । तापनि तेह्रथुम जिल्लामा कुलुङको जनसंख्या लगभग १४, १५ सयको हाराहारीमा रहेका थिए ।

जहाँका कुलुङ भए पनि कुलपितृ आदिमा कुलुङ जातिका मोप, नोकछोले कुल रिडमै रिदूम (अरुले मुन्दुम भन्छन्) फलाक्छन् । त्यस्तै २०४८/०४९ (यले दोड ४०६१) मा चन्द्रसिंह कुलुङ, टंक सोम्फोर, प्रकाश लोवाती कुलुङ (यो पंक्तिकारको त्यो बेलाको लेख्ने नाम), पतिवहादुर सोम्फोर, मेखबहादुर कुलुङ, सूर्यबहादुर कुलुङ, इन्दिरा कुलुङ, पाण्डु राजिती लगायतको सक्रियतामा भाषाविद्हरु अमृत योजनन तामाङ र डा. माधव पोखरेलको सहयोगमा कुलुङ भाषाको स्वर वर्ण र व्यन्जन वर्ण पहिचान गरिएको थियो । त्यस अनुसार कुलुङ भाषामा २१ वटा व्यन्जन वर्ण र १२ वटा स्वर वर्ण पहिचान गरिएको छ । कुलुङ भाषामा दीर्घ नभएकोले लिपिवद्ध गरिदा दीर्घलाई ह्रस्व मान्ने र दीर्घ जनाउदा विसर्ग) दिने वा : चिन्ह प्रयोग गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । अहिले आएर ‘फ, भ, घ, ङ’ आदि व्यञ्जन वर्ण पनि छ कि ? भन्ने बहस र छलफल भई रहेको छ ।

कुलुङ जातिको अरु जातिको भन्दा भिन्न प्रकारको संस्कार-संस्कृतिहरु रहेका छन् । जन्मदेखि मृत्युसम्ममा आफ्नै जातिका पुर्खाले मुख्य भूमिका खेल्छन् । जहाँ सुकैका कुलुङले पनि मृत्युपछि, मृत्युसंस्कार गर्दा मृतक (मृत आत्मा) को आत्मालाई महाकुलुङको पोम्मालुङ भन्ने ठाउँमा पठाउनु पर्छ । कुलुङ जातिमा चलेको विश्वास र मान्यता अनुसार यो (पोम्मालुङ) नै कुलुङ जातिको लागि ‘स्वर्ग’ हो । मृतकलाई यसरी ‘स्वर्ग’ अर्थात् पोम्मालुङ पठाउँदा पुर्नुअघि मृतकलाई पानी पिउन दिने ठाउँ छ । यो ठाउँलाई ‘पोम्मा काउ’ भनिन्छ । यो ‘पोम्मा काउ’ भन्ने ठाउँ सोलुखुम्बु जिल्लाको बुङ र छेस्खाम गाविसमा पर्छ । यसरी मृत्युपछि आफन्तलाई पठाइने कुलुङ जातिको स्वर्ग अर्थात् ‘पोम्मालुङ’ हालको सोलुखुम्बु जिल्लाको गुदेल गाविसमा पर्छ । जुन स्थललाई कुलुङ जातिले पवित्र स्थल मान्ने गर्छन् । विवाहमा चेली पक्षकाले ज्वाइँ पक्षलाई सुक्तूलू (चुल्हा) मा दी (जाँड) र हाङ्मुवा (रक्सी) चढाउँदै वागदत्ता दिएर सम्पूर्ण रुपमा सुम्पने गरिन्छ । सामान्यतया कुलुङहरु २ पटक विवाह गर्दछन् । पहिलो विहेसम्म चेलीको

मृत्यु भइहालेमा माइतीले नै काजक्रिया गर्नुपर्छ । दोस्रो विवाह छिन्ती विवाह हो जसलाई ‘दाप्फो कुइम’ भनिन्छ । त्यस्तै कुलुङ जातिको आफ्नै जातीय पहिरन र गरगहनाहरु छन् भने आफ्नै मौलिक बाजागाजाहरु पनि छन् । कुलुङ जातिमा जन्म संस्कार गर्दा बालबालिका जन्मेपछि जन्म दिने आमा (सुत्केरी) आफैले नाइटो काट्ने, भाँपे सिस्नोको धागोले बाँच्ने, बच्चालाई भाँगाकै कपडाले बेरेर राख्ने, स्थान र समय अनुसार ४,७ दिनमा कटुस, उत्तिसको काँचो वोक्रा र हरियो पात मिसाएर कुटेको धुलोले बच्चा र सुत्केरीलाई नुहाई दिने गरिन्छ । यसरी नुहाएपछि चोखो भएको मानिन्छ । मृत्यु संस्कारमा भने अकालमा मरेकाहरुलाई खाडल खनेर, घरभन्दा टाढा जंगल, ओढार आदिमा काँडा विच्छयाएर, लासलाई नगै घोटो पारेर राखिन्छ र, फेरि लास माथि काँडा, सिस्नो आदिले छोपेर पुरिन्छ । यस्तो मृत्युलाई कुलुङहरु ‘हिल्सी’ भन्छन् भने ‘हिल्सी’ पनि दुई प्रकारको हुन्छ । स्वाभाविक रुपमा मृत्यु भएकाहरुलाई भने घुथ्यान वा घर नजिकैको वारीमा गाडिन्छ । स्वाभाविक मृत्युलाई कुलुङहरुले ‘नसी’ भन्ने गर्छन् । त्यस्तै गरेर कुलुङ जातिमा मृत्युपछि मरेर जानेको नाममा सेतो लुगा लगाउने, नुन बार्ने, कांसा-तामा, मासु-मंस बार्ने गर्दैनन् । अफ, मूलथलोका कुलुङहरु मान्छे मरेकै दिन घरमा जे छ, त्यसैले चोखिन्छन् । तर, मूलथलो छाडेका कुलुङहरु भने अन्य जातजातिको देखासिकी र, त्यसो नगर्दा बहिष्कृत हुनु पर्ने र हेलोहोचो हुनुपर्ने डरले नुन नबारे पनि ३-४ दिन बार्ने, कपाल काट्ने, बर्खी गर्ने, रांगा, सुगुर मार्ने (स्मरण रहोस्, कुलुङ जातिमा मृतकलाई चढाउँदा, विदा दिंदा सिङ भएको जनावर चल्दैन ।) गर्छन् ।

कुलुङ जातिको चाडपर्वहरु मध्ये चाक्चाकुर, तोस, देदाम, नागी, मोको वा साप्लोपा, साइपोम, साइपोको आदि प्रमुख हुन् भने साडै अनिकाल पच्यो, दुःख, विमार भयो भने मात्रै ‘देदाम’ गर्ने प्रचलन छ । तर यो साडै खर्चिलो हुन्छ । जोडी सुगुर, असंख्य कुखुरा, दी र हाङ्मुवा (जाँड रक्सी) आदि इत्यादि चाहिन्छ भने उक्त कार्य गर्दा नोकछोले सुँगुरलाई ढाडमा तरवारले हानेर मार्नुपर्छ । त्यसरी सुँगुर मार्दा नोकछोले एकपटकमा जति गहिरो काट्न सक्छ त्यो भन्दा माथिको भाग नोकछोले आफ्नो घरमा लाने प्रचलन छ । तोस गर्दा ‘योङ्जुलु’ अर्थात् पवित्र ‘दुंगा’ राखिन्छ । त्यस्तै नागी गर्दा ‘दी छारी’मा लीप् (घेम्मा) पिंधमा प्याल पारेर राखिएको हुन्छ जुन ‘दी’ ले सुक्तूलू (चुल्हो) पुजिन्छ । यो पूजा ठाउँ अनुसार फापर, जौ र कोदोको जाँडले गरिन्छ । (लेखक लोवाती कुलुङ ‘मंगले’ कुलुङ जातिको पहिचान, संस्कृति र अभियन्ता तथा अनुसन्धानकर्ता हुन् ।)

करणीको....

कोइरालाको इजलासले सफाइ दिएपछि परेको पुनरावेदनमा उच्च अदालत विराटनगरले पुनः प्रमाण बुझेर फैसला गर्न जिल्ला अदालतलाई आदेश दिए पछि २७ भदौ २०८० मा जिल्ला न्यायाधीश हरिप्रसाद कोइरालाको इजलासले पनि गिरीलाई सफाइ दिएको थियो । काठमाडौँवाट चार कात्तिक २०७६ मा आएकी महिला अनुयायीलाई आफ्नो कुटीमा बोलाएर करणी गरेको दाबी सहित ११ मंसिर २०७६ मा प्रहरीमा जाहेरी दर्ता भएको थियो । ती महिलालाई मध्यरातमा गिरीले भेट्न आउनु भनि बोलाएपछि गाएकीलाई गिरीले जवर्जस्तीकरणी गरेको आरोप छ । आरोपी गिरीले महिलासँग गरेको सम्वादलाई अडियो प्रमाणको रुपमा अदालतमा पेश गरिएको भए पनि मुख्य प्रमाणको रुपमा पेश भएको ‘अडियो रेकर्ड’परीक्षण गर्ने व्यक्तिको योग्यता नै नपुगेको उल्लेख गर्दै जिल्ला अदालतले गिरीलाई सफाइ दिएको थियो ।

त्यसरी जिल्ला अदालतको फैसलाको पूर्णपाठमा अडियो रेकर्डको आवाज मिलेपनि परीक्षण गर्ने नेपाल प्रहरीका कर्मचारीले कुनै विश्वविद्यालयबाट डिग्री नलिएको र अडियोको विश्वसनीयतामा पनि प्रश्न उठेका कारण प्रमाणको रुपमा ग्रहण गर्न नमिल्ने उल्लेख छ । प्रहरीमा पीडित महिलाले जाहेरी दिएपछि सिद्धबाबाले विराट नर्सिङहोमको वेडबाट महिलालाई फोन गरेर ‘अब त्यस्तो हुँदैन, त्यस्तो भयो भने लिङ्ग कोटर फालिदिन्छु’ भन्दै माफी मागेको अडियो सार्वजनिक भएको थियो । प्रहरीको विधिविज्ञान प्रयोगशालामा परीक्षण गर्दा सिद्धबाबाको आवाजसँग प्रमाणको रुपमा पेश भएको अडियो ७६.९ प्रतिशत मिलेता पनि अदालतमा वकपत्र गर्दा परीक्षण गर्ने प्रहरी अधिकृतले अडियो परीक्षणको तालिम लिएको तर कुनै विश्वविद्यालयबाट अडियो अनुसन्धानमा डिग्री नलिएको बयान दिएका थिए । अदालतले परीक्षण गर्ने अधिकृतको डिग्री नभएका कारण प्रमाणको रुपमा ग्रहण गर्न नमिल्ने फैसला गरेको थियो ।प्रतिवादी सिद्धबाबाको स्वर रहेको भनिएको अडियो रेकर्ड अनुसन्धान अधिकारीले प्रतिवादीको ओरिजिनल अडियो रेकर्ड बरामद गरी फरेन्सिक जाँचका लागि पठाएको देखिदैन, जाहेरवालीले नियोजित रुपमा प्रतिवादीको भ्वाइस रेकर्ड गरेर आफू अनुकल इडिट गरी अडियो रेकर्ड प्रहरीलाई उपलब्ध गराई सोही अडियो रेकर्डलाई जाँच गर्न पठाएको देखिन्छ भनिएको छ । यसरी जाहेरवाली र प्रतिवादी बिच भएको भनिएको अडियो रेकर्ड जाँच गरी प्राप्त प्रतिवेदनलाई भरपर्दो र विश्वसनीय प्रमाणको रुपमा ग्रहण गर्न मिल्ने देखिएन भन्ने अदालतको फैसलामा उल्लेख गरिएको छ ।

बैदेशिके....

लागि सम्भावना भएकोले ‘नेपालमा लगानी गर्नका निम्ति प्रशस्तै सम्भावनाहरु रहेको उल्लेख गरिन् । मुख्यगरी नेपालमा लगानी गर्न चाहने बैदेशिक लगानीकर्ताहरुलाई लगानी गर्न आह्वान गर्दै अन्तर िष्टिय तथा राष्ट्रिय लगानीकर्ताहरु सबैका लागि यहाँ ठाउँ पनि छ र सम्भावना पनि छ ।’ खासगरी मुलुक अहिले आर्थिक समृद्धिको दिशामा लगानी बढेको भन्दै मन्त्री चौधरीले लगानीका लागि नेपालमा आउन लगानीकर्तालाई आग्रह गरेकी छन् ।

अन्तर्राष्ट्रिय

युक्रेनलाई अमेरिकाको सैन्य सहयोग गर्ने घोषणा

काठमाडौँ - युद्धरत युक्रेनलाई अमेरिकाले सबैभन्दा ठूलो सैन्य सहयोग गर्ने घोषणा गरेको छ । त्यसअन्तर्गत अमेरिकाले युक्रेनलाई छ अर्ब डलरको सैन्य सहायता उपलब्ध गराउने भएको हो । जसबाट युक्रेनले हतियार खरिद गर्नेछ । प्याट्रियट इन्टरसेप्टर र नासाम्स एयर डिफेन्स सिस्टम पनि समावेश गरिएको अमेरिकी सञ्चारमाध्यमहरुले जनाएका छन् । उनीहरुको सहयोगले युक्रेनलाई रुसको हवाई आक्रमणबाट बच्न निकै सहयोग पुग्ने जनाएको छ । युक्रेनले लामो समयदेखि प्याट्रियट मिसाइल प्रणाली उपलब्ध गराउन माग गर्दै आएको थियो । अमेरिकी रक्षामन्त्री लोयड अस्टिनले शनिबार युक्रेनलाई सैन्य सहयोग गर्ने घोषणा गरेका हुन् । यो सहयोग युक्रेन सेक्युरिटी असिस्टेन्स इनिशिएटिभ (युएसएआई) अन्तर्गत दिइएको हो, जसको सहयोगमा युक्रेनले अमेरिकी कम्पनीहरुबाट नयाँ हतियार प्राप्त गर्नेछ । पेन्टागनमा पत्रकार सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्दै अस्टिनले यो अहिलेसम्मकै ठूलो सैन्य सहायता भएको र युक्रेनलाई छिट्टै हतियार आपूर्ति गरिने पनि बताए ।

यो सैन्य सहायता अन्तर्गत युक्रेनले अमेरिकाबाट एन्टी-ड्रोन प्रणाली, आधुनिक हतियार र हावाबाट जमिनमा मार हान्ने हतियार पाउनेछ । विगत दुई वर्षमा युक्रेनलाई ७० मध्यमदेखि लामो दूरीको हवाई प्रतिरक्षा प्रणाली, हजारौँ क्षेप्यास्त्र, तीन हजार बख्तरबन्द गाडीका साथै ८०० ट्याङ्क र १० हजार ट्याङ्क विरोधी मिसाइलहरू दिएको अमेरिकी रक्षामन्त्री अस्टिनले बताए ।

अमेरिकाले युक्रेनलाई ६० अर्ब डलरको सहायता प्याकेज घोषणा गरेको थियो । यो छ अर्ब डलरको सैन्य सहायता पनि त्यही प्याकेज अन्तर्गत रहेको पेन्टागनले जनाएको छ ।

युक्रेनी राष्ट्रपति भोलोडिमिर जेलेन्स्कीले अमेरिकाको सैन्य सहयोगमा खुशी व्यक्त गर्दै रुससँगको लडाइँका लागि अझै धेरै वायु रक्षा प्रणाली आवश्यक पर्ने बताए ।

पर्यटकले दिक्क पारेपछि माउन्ट फुजीलाई पर्दाले छेकिदै

नेपालमा बढीभन्दा बढी पर्यटकहरु भित्र्याउनका लागि सरकार र जनस्तरमा विभिन्न प्रयासहरु भैरहेका छन् ।

पर्यटकहरुलाई हिमालका साथै अन्य सुन्दर प्राकृतिक दृश्यहरुको तस्वीर लिन सजिलो होस् भनेर विभिन्न भ्यू प्वाइन्ट, भ्यू टावर तथा फोटो स्पटहरु बनाइन्छन् । तर, जापानमा भने पर्यटकहरुले बढी फोटो खिचेपछि हिमालको दृश्य नै छोप्नुपर्ने स्थिति आइलागेको छ ।

विश्वमा सबैभन्दा धेरै तस्वीर खिचिएको पहाड हो, जापानको माउन्ट फुजी । हिउँले ढाकिएको माउन्ट फुजीको आकर्षक तस्वीर खिच्ने सबैभन्दा आइकनिक फोटो स्पट छ, फुजीकावागुचीको भन्ने ठाउँ ।

एउटा किराना पसलको छानोमै टुपुक्क फुजी हिमाल राखिएको जस्तो दृश्य देखिने फुजीकावागुचीकोमा निकै धेरै विदेशी पर्यटकहरु भुमिम्ने, उनीहरुले यत्रतत्र फोहोर फ्याँक्ने र ट्राफिक नियम उल्लंघन गरेर गाडीहरु पनि जतासुकै पार्किंग गर्न थालेपछि स्थानीय बासिन्दाहरु आजित बने ।

उनीहरुको गुनासोपछि स्थानीय प्रशासनले उक्त किराना पसलको छानोमा बडेमाको कालो जाली राखेर फुजी हिमाललाई छेकिदिने भएको छ ।

डामानाशी सहरस्थित उक्त ठाउँमा पुग्ने पर्यटकहरु फुजी हिमालको दृश्यबाट यतिधेरै मुग्ध हुन्छन् कि कतिपय त अझै राम्रो दृश्य कैद गर्न भन्दै किराना पसलको छानोमा चढ्दछन् ।

फुजी हिमालको दृश्यलाई छेक्नका लागि साडे २ मिटर चौडा र २० मिटर अग्लो जाली टाँग्ने कार्य यहीं हप्ताबाट सुरु गरिने अधिकारीहरुले बताएका छन् ।

अधिकारी भन्छन् - हामीलाई यस्तो कार्य गर्नुपर्दा दुःख लागेको छ । कतिपय पर्यटकहरुले नियम कानुनको सम्मान नगरेका कारण यस्तो गर्नु परेको हो ।

हिमाल छेक्ने जालिदार पर्दा राख्नु अगाडि त्यहाँ विभिन्न सूचना तथा चेतावनीमूल क सन्देशहरु राख्नुका साथै सुरक्षार्कमीहरुको परिचालन गरेर समेत पर्यटकहरुलाई सम्झाउने प्रयास गरिएको थियो । तर, पर्यटकहरुले टेरपुच्छर लगाएनन् ।

स्मरण रहोस् कोभिड-१९ महामारी सकिएसँगै जापानमा पर्यटकको संख्यामा उच्च वृद्धि भैरहेको छ । गत मार्च महिनामा ३० लाख विदेशी पर्यटक जापान पुगेका थिए । तर, बढ्दो पर्यटकको संख्याले विभिन्न समस्याहरु पनि निम्त्याएको छ ।

फुजी हिमाल चढ्ने मानिसहरुको पनि ठूलो भीड लागेसँगै यो गृष्मयामबाट फुजी हिमाल चढ्नका लागि १३ डलर शुल्क तिर्नुपर्ने नियम बनाइएको छ ।

-बीवीसीबाट

नेपाल राष्ट्र बैंकको अनुरोध

- बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता खोली मोबाइल बैंकिङ, इन्टरनेट बैंकिङ जस्ता सेवा प्रयोग गर्दा वा मोबाइल वালেट प्रयोग गर्दा त्यसमा तपाईंको मोबाइल र फोन नम्बरको प्रयोग भएको हुन्छ । त्यसमा तपाईंको खाता सम्बन्धी महत्वपूर्ण विवरण जोडिएका हुन्छन् ।
- यदि कुनै कारणवश तपाईंले आफ्नो मोबाइल नम्बर परिवर्तन गर्नुभयो र तपाईंको पुरानो नम्बर अन्य व्यक्तिको प्रयोगमा आयो भने तपाईंको खाता सम्बन्धी महत्वपूर्ण विवरणमा अनधिकृत पहुँच पुन सक्ने जोखिम हुन्छ ।
- त्यसैले, आफूले प्रयोग गरिरहेको मोबाइल हराएमा वा चोरी भएमा वा मोबाइल नम्बर परिवर्तन भएमा बैंक तथा वित्तीय संस्था वा भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थालाई यथाशीघ्र जानकारी गराउनु पर्दछ ।
- मोबाइल मार्फत वित्तीय सेवाको प्रयोग गर्दा आफ्नै नाममा दर्ता भएको सिमकार्ड र आधिकारिक एप्लिकेशन मात्र प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

सजग भई डिजिटल वितीय सेवा प्रयोग गरौं ।

“मातृभाषाको उन्नति नगर्ने जातिको पतन र विनाश हुन धेरैबेर लाग्दैन ।”
- बाल गंगाधर तिलक

“नारी मात्र पुरुषको पत्नी होइनन्, उनी राजनीतिक नेता, कार्यकर्ता पनि हुन् ।”
- कृष्णकाया

सम्पादकीय

संघीय व्यवस्था कमजोर हुन सक्ने !

देशमा महारोग कै रुपमा देखिएको सहकारी ठगी प्रकरणको विषयले तत्काल चलि रहेको हिउँदे अर्थात् विधेयक अधिवेशन सरकारले एकाएक अन्त्य गरेरै छाड्यो । जसका विरोध यतिबेला संसद् अन्त्य भए पनि प्रमुख प्रतिपक्ष नेपाली कांग्रेसदेखि अन्य प्रतिपक्षले गरिरहेको छ । यसलाई आमसरोकारवाला र सहकारी पीडितहरूलेसमेत विरोध गरिरहेको सबैका सामु छर्लङ्ग छ । यस्तो महारोगको निराकरण गर्न संसद अधिवेशन चालु भई रहनु पर्नेमा उल्टै सत्ता समीकरणमा असर पर्न सक्ने सम्भावनालाई आकलन गर्दै सत्ता समीकरणको मुख्य घटक नेकपा एमाले र नेकपा माओवादी केन्द्र सहित राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीको आन्तरिक छलफल पछिको सहमतिमा चालु संसद आकस्मिक रूपमा बन्द हुन भएको हो । यसलाई आमनागरिकले दिएको जनादेश विरुद्ध हो भन्दा अन्यथा नहोला किनभने, संसदमा प्रमुख प्रतिपक्षसमेत सहकारीबाट करोडौं, अरबौंको रकम ठगीमा परी पीडित भएकाहरूले सदनदेखि सडकसम्म आवाज बुलन्द गर्दै सहकारीको रकम अपचलन गरेको आरोप लागेका राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीका सभापति, उपप्रधान तथा गृहमन्त्री रवि लामिछाने माथि छानबिन गर्न संसदीय समिति गठनको माग गर्दै संसद अवरोध भईरहने र यता सत्ताधारीहरूले समिति गठन गर्न नसक्ने भएपछि संसद अन्त्य गरिएको बुझाई सार्वजनिक भएकै अवस्था हो । यद्यपि सहकारीको रकम अपचलन सवाल तत्काल रोकिएको छैन । जसको चर्चा अझ धेरै सार्वजनिक रूपमा उठिरहेको छ । जुन उठ्नु अस्वाभाविक होइन । जबकि, सरोकारवालाहरू दिनप्रतिदिन सडकमा उत्रिरहेका छन् । आरोपित व्यक्ति मस्तसँग सरकारमा बसिरहेको छ । उल्टै चोरिने हरेक हतकन्डा गरिरहेको कुरा सार्वजनिक भएको छ । त्यसको बेखबर सरकारको नेतृत्व गर्ने प्रधानमन्त्री अनि कर्मचारीतन्त्र तर्फ मुख्य सचिवसमेत रहेको कुरा प्रकाशमा आएको छ । पसले सहकारी पीडित आमनागरिक स्वतः पीडामा पर्ने देखिएको छ । यसै क्रममा सरकारले लगानी सम्मेलन र सहकारी सम्बन्धमासमेत कानुनी व्यवस्था गर्न जारी अध्यादेश प्रति प्रमुख प्रतिपक्ष कांग्रेस र सरोकारवालाहरु विरोधमा निस्कनु स्वाभाविक हो । जबकि, सरकारले अध्यादेश जारी गर्ने निर्णय आपतिजनक हुनका साथै गम्भीर ध्यानाकर्षण हुनु जरुरी भएको कुरा सार्वजनिक भएकै छ । त्यसरी सहकारी संस्थामा लाखौंले जम्मा गरेको अरबौं रकम अपचलन, दुरुपयोग, हिनामिना र ठगी भएको अपराधजन्य कार्यको जति निन्दा र भत्सर्ना गरे पनि कमै हुन्छ । यसको निराकरण जनादेश प्राप्त सरकारले गर्नुको सट्टा उल्टै भित्र-भित्रै अन्त्य गर्ने चलखेल हुनु दुःखद पक्ष हो । नकि, सदनदेखि सडकसमेत सहकारी विषयमा उठेका छानबिनको माग बेवास्ता गर्नु गैरजिम्मेवार कार्य मान्ने पर्दछ । जसको अन्त्यसँगै समाधानका लागि संसद अधिवेशनबाटै कानुन ल्याइनु पर्ने थियो । त्यसमा सरकार चुकेको छ । यसका लागि सरकारले रोज्ने भनेकै अध्यादेश हो, जुन जनादेश विरुद्ध कार्य हो भन्दा अन्यथा नहोला । संसद अधिवेशन चलि रहेको बखत बाहेक तत्काल केही गर्न आवश्यक परेमा मात्र अध्यादेश जारी गर्न सक्ने संविधानमा भएको व्यवस्थाको अपव्याख्याको रूपमा हेरिएको छ । यस कार्यले संघीय संसदको गत अधिवेशन भन्दा अघिदेखि तयारी भएको लगानी सम्मेलनलाई सम्बोधन गर्ने निहुँमा अध्यादेश जारी गर्नुलाई प्रमुख प्रतिपक्षलेसमेत असहज ठानेको छ । जुन कार्यले आमनागरिकको प्रतिनिधिमूलक सर्वोच्च संसदको महत्व, मर्यादा र गरिमा घटनका साथै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक व्यवस्था नै कमजोर हुन सक्ने आशंका उत्पन्न भएको छ । यस तर्फ नयाँ समीकरणमा आबद्ध सत्ता घटक र प्रमुख प्रतिपक्ष राजनीतिक दलसमेत सजग र सचेत बन्नु आवश्यक छ । तब मात्र देशमा विकासको गति बढ्नका साथै सुखी, समृद्ध, सम्पन्न नागरिक बन्ने संकल्प पूर्ण हुन सक्ला कि !!!

नेपाल आर्मी, इण्डियन आर्मी, ब्रिटिस आर्मी, सिंगापुर प्रहरीलगायत विभिन्न शारीरिक फिटनेशको लागि हामीलाई सम्झनुहोस् ।

MASTER RAJESH RAI
Owner/Training Director

GURKHA FITNESS & EDUCATION CENTRE

Seti Badh Marga Deep-16, Pokhara
+ 977 - 61 - 442292, 442293
+ 977 9803370473
E-mail : rajrajesh56@yahoo.co.uk
www.facebook.com/gurkhatraining

नेपालको कम्युनिष्ट आन्दोलन पथ-विचलनमा जानुका मुख्य पाँच कारण

आहुति
नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलन पथ-विचलनमा जानुका पछाडि वैचारिक विषय नै मुख्य हो । यो कहाँनिर प्रकट हुन्छ भने मार्क्सवादले परिवर्तनको कुरा गर्छ, निर्माण भएको कुनै चिजलाई लगातार परिवर्तन गरेर मात्रै जोगाउन सकिन्छ भन्छ ।

रूपान्तरण गर्ने मात्रै होइन, त्यसलाई रक्षा गर्नु प्रमुख कुरा हो । कुनै चिजको निर्माण र लगातारको परिमार्जनले त्यसको रक्षा गर्छ भनेको छ । मैले के कुरा भन्न खोजेको हो भने नेपाली समाजवादमा जबसम्म कम्युनिष्ट आन्दोलनले मार्क्सवादको आधारभूत विषयलाई दृढो गरी पक्रिने गरेको छ, तबसम्म पथ-विचलनमा गएको छैन ।

पहिलो : वर्गसंघर्ष र द्वन्द्वात्मक भौतिकवाद यसका आधारभूत प्रस्थापनाहरू हुन् । यी आधारभूत प्रस्थापनाहरूलाई जहिलेसम्म ती पार्टीहरूले नछाड्ने प्रयत्न गरेका छन् त्यो बेलासम्म उपलब्धि कहिले कम, कहिले बेसी भयो होला, त्यो बेग्लै कुरा तर तिनीहरू पथ-विचलनमा गएनन् । जबदेखि यी आधारभूत प्रस्थापनाहरूलाई जुनजुन पार्टीले जुनजुन विन्दुबाट छाड्ने क्रम सुरु गरे, त्यहाँदेखि पथ-विचलन सुरु भएको हो ।

मार्क्सवाद आफैँ लागू हुने कुरा होइन । परिस्थितिअनुसार कतिपय विषयमा परिमार्जन, कतिपयमा विकाससहित लागू गर्ने कुरा हो । परिमार्जसहित लागू गर्ने कुरामा नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको कम ध्यान, मार्क्सवादका आधारभूत प्रस्थापनाहरूलाई छाड्ने कुरामा बढी ध्यान गयो ।

दोस्रो : नेपाली समाजको बारेमा नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनले कहिल्यै पनि गुणात्मकस्तरमा समाज विश्लेषण गर्न सकेन । आन्दोलनले समाजको आधार

भूत रुपमा नै यहाँको वर्ग विश्लेषण र समाजिक अन्तरविरोधका विश्लेषण गर्न सकेन । पथ-विचलन यहाँबाट पनि सुरु हुन्छ। नेपाली समाजको अध्ययन निक्कै कमजोर भयो नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनमा । समग्रमा नेपाली समाजको आधारभूत अन्तविरोधलाई जडसुत्रवादी ढंगले अध्ययन गर्न प्रयत्न गरियो ।

तेस्रो : नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनसँग समाजवादको सपना त भयो तर त्यो पुरानै समाजवादको भयो । जुन असफल भइसकेको समाजवाद हो । रुसबाट सुरु भएर त्यसले संसार हल्लाईदियो । फेरि त्यो पुरानो क्रान्ति मर्न थालेको पनि रुसबाटै हो । भन्न चाहिँ स्टालिनको मृत्युपछि, भनिन्छ, म चाहिँ स्टालिनको गर्वभित्रै त्यो मृत्यु कतै न कतै थियो भन्छु । रुसबाट मर्न सुरु गरेको पुरानो समाजवाद अहिले नेपालसम्म मर्न आएको छ । नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको सपना के भयो भने त्यही समाजवाद देखाउने, यसले चाहिँ नयाँ पुस्ता आकर्षित हुन सकेनन् ।

पुरानो खालको समाजवादका समस्या के हुन् ? यसलाई कसरी लाने नयाँ युगमा ? भन्ने बारेमा नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलन निक्कै पछि रह्यो । केही बौद्धिकहरूले अलिअलि लेख-रचनामा प्रयत्न गरे ।

यसबारे कम्युनिष्टहरूले त के उत्तर दिए भने-पुँजीवादले कब्जा गर्‍यो । यति हो तर यो उत्तर पर्याप्त थिएन । भन्न खोजेको के भने हारेको समाजवाद नै नेपाली कम्युनिष्ट आन्दोलनको सपना भयो । हारेको समाजवाद नै सपना भइसकेपछि, जित्छ कसरी ?

चौथो : नेपाली कम्युनिष्ट आलोचनसँग सर्वहाराकरणसम्बन्धी सिद्धान्त

र नीति थियो । अझ कतिपयसँग त छँदै थिएन । पहिलेका माले भन्ने पार्टी र मोहनविक्रम जीहरूसँग विचारमा सर्वहाराकरण गर्ने हो, अरु कुरा हुँदै जाने कुरा हो भन्ने थियो । पछि प्रचण्डजीहरू आइसकेपछि, अर्को कुरा थप्नुभयो-भौतिक रुपमा पनि सर्वहाराकरण हुनपर्छ । त्यो विलकुल ठिक थियो तर त्यो भइसकेपछि, क्रान्तिकारीको जीवन कस्तो हुन्छ ? यसको उत्तर थिएन ।

भौतिक रुपमा सर्वहाराकरणमा गइसकेपछि चाहिँ उसको जीवन कस्तो हुन्छ ? उसको अर्थप्रणाली कस्तो हुन्छ ? कहाँबाट ल्यएर खान्छ ? कसरी खर्च गर्छ ? उसको समाज कस्तो बन्छ ? यी केही पनि थिएन ।

अब हामी कम्युनिष्ट आन्दोलनमा ४०/५० वर्षदेखि लागेका मान्छेहरूको नीजि जीवनमा प्रवेश गरेर हेरौं त । हराभरा छ । निजी जीवनमा प्रवेश गरेर हेर्‍यौं भने मध्यमवर्गीय बुद्धिजीवि जीवित छ, कम्युनिष्ट भनेर । जसले एनजीओ, आइएनजीओ चलाएर, राजदूत भएर, जागिर खाएर वा अरू केही गरेर जीवन चलाइरहेको छ, कि त भने नेतृत्व तहमा पुगेका मान्छेहरू छन्, उनीहरूका आर्थिक जीवन पुरै अपारदर्शी छ । किन बन्न पुग्यो यस्तो अवस्था ?

ती मान्छे खराब हुन् भनौं भने ती मान्छेहरू मर्न हिँडेका हुन्, बलिदान गर्न हिँडेकाहरू हुन् तर तिनीहरूको आर्थिक जीवन किन त्यस्तो भयो त भन्दा सर्वहारा वर्गको नीति थियो, त्यसपछि चाहिँ समाजवादी जीवनका ढाँचा के त भन्ने कम्युनिष्ट आन्दोलनसँग थिएन ।

त्यसो भइसकेपछि, पुर्ख्यौली सम्पत्ति भएकाहरू त उपरखुटी लगाएर मार्क्सवादको कुरा गर्ने नै भइहाले, जो

साँच्चै सर्वहारा वर्गको दिशामा कम्युनिष्ट बन्यो, उसको हालत चौपट भयो । हालत चौपट बनाउन नचाहने मान्छेले के गर्‍यो भने अपादर्शी ढंगले आर्थिक उपार्जन गर्छ थाल्यो । अब तपाईं/हामी सोचौं-एउटा सर्वहारा वर्गको कुरा गरिराख्या मान्छे अपारदर्शी ढंगले पैसा जम्मा गर्न थाल्यो भने त्यसको वर्ग कहाँ पुग्छ । उसको वर्ग त भित्रिभित्रै उछिटिएर अर्कोमा पुगिसकेका हुन्छ । त्यसपछि सर्वहारा वर्गको न्याय गरिदिन्छ, त ? त्यसकारण पथ-लिचलनमा जानका निम्ति वर्गीयरूपले नै वातावरण तयार भयो । एउटा मान्छेलाई पाँच वर्ष आइएनजीओमा काम लगाइदिनुभयो भने त्यो मान्छे, कम्युनिष्ट पार्टीका बारेमा कुरा गरिराख्ने त हुन सक्ला तर ऊ कहिल्यै वर्ग संघर्षमा आउन सक्दैन ।

पाँचौं : नेपालको कम्युनिष्ट आन्दोलनसँग सांस्कृतिक रूपान्तरणको नीति सधैं छ तर सांस्कृतिक रूपान्तरण लागू गर्ने आवधिक योजना कहिल्यै पनि छैन ।

यो कुरा सही हो कि समाजवादी अर्थतन्त्र पुरै नबनेसम्म समाजवादी संस्कृति पनि पुरै बन्न सक्दैन । यो हामीले बुझेको कुरा हो तर अहिलेदेखि चाहिँ कति गर्न सकिने हो त भन्ने बारेमा आवधिक योजना कम्युनिष्ट आलन्दोलनमा छैन ।

जस्तो ०३०/३१ सालदेखि एउटा व्यक्ति कम्युनिष्ट पार्टीको महासचिव छ । ९० वर्षपछि पनि अर्को पाँच वर्ष चुनिएकै छन् तर उसको गाउँमा महिलाहरूले अहिले पनि रजस्वला बार्न छाडेका छैनन् । भनेपछि करिब ५० वर्ष कम्युनिष्ट पार्टीको महासचिव हुँदा गाउँठाउँमा रजस्वला बार्ने कूपचलन पनि करेक्सन गर्ने सांस्कृतिक आवधिक योजना कम्युनिष्ट आन्दोलनसँग खै ? यो पहिला थिएन र अहिले पनि छैन । थाहाखबरबाट

पाठक मन्थन

अथक प्रयास जरूरी र अपरिहार्य ! शोषित, पीडितका पहरेदार बन्न सकोस् !

श्री सम्पादकज्यू, हामीले निरन्तर १३ वर्ष यतादेखि पढ्दै आएको नारी मैत्री पत्रिका सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्ग, असक्त एवं असहायको निम्तिसमेत पठनीय रहेको महसुस गरेका छौं । यसरी असहाय, असक्तको निम्ति निकै उपयोगी र पठनीय बनि रहेको सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिकामा आर्थिक अनियमिततादेखि नैतिक भ्रष्ट राजनीति, व्यापारी, व्यवसायी हरेक पक्षका बारे प्रकाश पाउँ आएको छ । हाम्रो लागि त्यो सूचना तथा जानकारी गराउने माध्यम भनेकै सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिका हो भन्ने अनुभूतिसमेत हामी गर्दै आइरहेको व्यहोरा पनि अवगत गराउन चाहन्छौं । अतः त्यस्ता बेथिति, विकृतिजन्य प्रतिनिधिको निशपक्ष अनि स्वार्थहीन भएर आमपाठक, शुभचिन्तकसँगै सरोकारवाला समक्ष पस्किन सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक अझै सक्षम बन्दै अघि बढ्न सकोस् भन्ने शुभेच्छा प्रकट गर्न चाहन्छौं । यसका लागि सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिकाका सम्पूर्ण टिमको अथक प्रयास जरूरी र अपरिहार्य भएको स्मरण गराउँदै आफ्नो प्रकाशन आरम्भका लक्ष्य पूर्ण रूपले प्राप्त गर्न सकोस् भन्ने शुभकामना पनि व्यक्त गर्न चाहन्छौं ।

- अनमिका गुरुङ, रत्ननगर, सौराहा, चितवन, कल्पना आलेमगर -दमौली, तनहुँ, गुम्ता चाम्लिङ, इटहरी -०३, सुनसरी, धनमाया लिम्बू -कानेपोखरी -०५ मोरङ, रञ्जिता राजवंशी -बिर्तामोड -०१, भ्रापा ।

श्री सम्पादकज्यू, नेपालको पत्रकारिता जगत्मा एउटा पृथक धारमा भन्दा पनि मूल्यमान्यताका साथ अघि बढिरहेको सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक अखबारको नियमितताको निमित्त हार्दिक बधाइ तथा शुभेच्छा व्यक्त गर्दछौं । करिब ३१ वर्ष लामो प्रकाशन यात्रालाई आम पाठक, शुभचिन्तक, ग्राहकलगायतको नजरमा निकै लोकप्रिय बन्दै आएको सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक अखबारको सक्रिय टिमलाई अझ उन्नति प्रगतिको निम्ति हार्दिक मङ्गलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं । जसको प्रतिउत्तरमा सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिकको जुभारु अनि सक्रिय टिमले अरु प्रकाशन क्षेत्रमा आफ्नो खारिएका पत्रकारिताको अनुभव, अनुभूतिलाई सम्पूर्ण खाले पाठक, ग्राहक, शुभचिन्तकको आकांक्षा र मनोभावनालाई शिरोपर गर्दै अघि बढ्नेमा हामी अधिक विश्वस्त छौं । यिनै हाम्रो चाहनालाई आत्मासात् गर्दै सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक अखबारको टिमले सदैव आफ्नो प्रकाशन यात्रालाई सफलभूत बनाउनेमा पनि हामी पूर्ण रुपमा आशावादी छौं । जसले हरेक पक्षका शोषित, पीडित आमनागरिकको पहरेदार गर्नसमेत सक्षम बनेोस !

- अक्बर बहादुर किराती, महाकुलुङ -०१, सोलुखुम्बु, पासाङ आले - रामप्रसादराई-०१, बान्ताङ, भोजपुर, गोकर्ण भुजेल -हाल सीतापाइला, काठमाडौं, गणेशमान तामाङ -धुलिखेल , काभ्रेपलाञ्चोक ।

यातायात क्षेत्रमा पुनः सिण्डिकेट ब्युताउन खोजिदै

रूषा थापा

यातायात क्षेत्रमा पुनः सिण्डिकेट ब्युताउन खोजिदै, सरकार जनताको हितमा निर्णय गर्ने कि सिण्डिकेटधारीहरुको पक्षमा ? आम सर्वसाधारण जनता प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्ड र यातायातमन्त्री रघुवीर महासेठलाई सोध्छन्, ‘देशभरको बाटो राज्यको कि यातायात व्यवसायीहरुको ?’ यातायात क्षेत्रमा लामो समयदेखि सिण्डिकेट छ । र, अहिले पनि कायमै छ । चार दशकदेखि हरियो/ कालो प्लेटको ट्याक्सी, फोस्टक ट्याम्पो र ढुवानी गाडीको नयाँ दर्ता खुलेको छैन । यातायात व्यवसायीहरु नयाँ गाडी हाल्ने धनीसँग दुई लाखदेखि पन्ध्र लाखसम्म खुलेआम असुलिरहेका छन् । गाडी हाल्ने धनी पनि यत्रो गाडी यातायात समिति र महासंघलाई बुझाउँछ । अनि त्यो गाडी रोडमा चलाउनेको लागि चाँहि राज्यलाई पाँच सय रुपैयाँ तिरेर रोडपर्मिट लिन्छ । यातायात व्यवसायीहरुले संस्थान ऐन, २०३४ अन्तर्गत सिडियो कार्यालयमा यातायात समिति दर्ता गराएका छन् । त्यस्तै, संस्थान ऐन, २०१८ अन्तर्गत राष्ट्रिय यातायात व्यवसायी महासंघ दर्ता गराएका छन् । यो ऐनमा संस्था दर्ता गर्दा राज्यलाई राजस्व तिर्नुपदैन । किनकि यो ऐन सार्वजनिक कामका लागि हो । सार्वजनिक काम गर्नका लागि सरकारले यो ऐनमा संस्था दर्ता गर्न दिन्छ । यही ऐनमा तीन सय सात वटा यातायात समिति दर्ता गरेर यातायात व्यवसायीहरुले देशैभरको बाटो आफ्नो कब्जामा लिदै आएका छन् । यातायात व्यवसायीहरुले एउटा गाडीमा पाँच लाखदेखि ९० लाखसम्म लगानी गरेका हुन्छन् । एउटै गाडीले दैनिक पाँच हजारदेखि ५० हजारसम्म आम्दानी गर्छ । यातायात व्यवसायीसँग सरकारले लिनुपर्ने ३२ वटा विषयवस्तुमा विगत ३५ वर्षदेखि राजस्व वृद्धि भएको छैन । यातायात व्यवसायीहरु सरकारले तोकेकोभन्दा बढी भाडा लिएर एक दिनमै यात्रुसँग १८ करोड ठाँछन् । यातायात समितिका पदाधिकारी तथा महासंघका नेताहरुले गाडी बेच्ने कम्पनीसँग कमिशन खान्छन् । बीमा गराउँदा पनि कमिशन खान्छन् । यतिसम्म कि गाडी दुर्घटना हुँदा मृतक वा घाइतेका आफन्तले पाउनुपर्ने क्षतिपूर्ति पनि पचाउँछन् । एउटा गाडीबाट दिनमा नौ सयदेखि पन्ध्र सयसम्म लेवी उठाउँछन् । र, मिलेर खान्छन् । देशभर ११ लाख सार्वजनिक यातायात छन् । त्यसमा यात्रु बोक्ने बस, ट्याक्सी, ढुवानी सवारीसाधन पर्छन् । ११ लाख गाडीमा यातायात व्यवसायीहरुको १८ खर्ब लगानी छ । तर, लगानी र आम्दानीको सुको कर राज्यलाई तिर्दैनन्, व्यवसायीहरु । नेपाल यातायात व्यवसायी राष्ट्रिय महासंघका अध्यक्ष विजय स्वर्ार, उपाध्यक्ष सरोज सिटौला र सार्वजनिक यातायात

केन्द्रिय महासंघका अध्यक्ष डोलनाथ खनाल र महासचिव भरत नेपालको पृष्ठभूमि केलाउने हो भने यीनीहरु हिजो सहचालक, चालक थिए । नेपाली कांग्रेसमा आबद्ध स्वार विगतमा एयरपोर्टमा हरियो प्लेटको ट्याक्सी चलाउँन्थे । सिटौला कलंकी र नयाँ बसपार्कमा टिकट दलाली काम गर्थे । खनाल टाटो समूह चलाउँन्थे । यी दुवै जना माओवादी हुन् । त्यस्तै, एमालेमा आबद्ध भरत नेपाल भने विगतमा र्यांस ट्याम्पो र ट्याक्सी चलाउँन्थे । यीनीहरु त उदाहरण मात्र हुन् । अहिले यातायात समिति र महासंघमा भएका पदाधिकारी तथा नेताहरु पहिला सहचालक, चालक नै थिए । यद्यपि, आज यीनीहरुको अबौँको सम्पत्ति छ । काठमाडौँमा महलजस्ता घर बनाएका छन् । चिल्लो गाडीमा चढ्छन् । अनि यीनीहरुले यत्रो सम्पत्ति कसरी जोडे ? जनता ठगेर, रोड बेचेर र राज्यलाई भ्रममा पारेर अबौँको सम्पत्ति जोडेका छन्, यीनीहरुले । अख्तियार र शुद्धिकरण विभागले यीनीहरुको पनि सम्पत्ति छानविन गर्ने हो भने सरकारी कर्मचारीभन्दा पनि बढी भ्रष्टाचारी निस्कनेछन्, यीनीहरु । राज्यलाई बाटो बनाउन जनताले आफ्नो कमाइखाने जग्गा दिए । जनताले नै तिरैको करवाट त्यो बाटो बनाइएको हो । विडम्बना, देशभरको बाटो यातायात व्यवसायीको कब्जामा छ । हामी सर्वसाधारण पैसा तिरेर गाडी चढ्छौँ । सरकारले लोकल गाडीको एक किलोमिटरबाट पाँच किलोमिटरसम्म १९ रुपैयाँ भाडा तोकेको छ । तर, यातायात व्यवसायीहरु अघा किलोमिटर चढनासाथ यात्रुसँग २५ रुपैयाँ असुल्छन् । सरकारले लामो रोडको गाडीमा ठाउँअनुसार निर्धारण गरेको छ । कोटेश्वरबाट काभ्रेको डोल्लाघाटसम्म सरकारले दुई सय ६५ रुपैयाँ भाडा तोकेको छ । यातायात व्यवसायीहरु भने यात्रुसँग पाँच सय रुपैयाँ असुल्छन् । फेरि त्यसमा पनि सुपर डिलक्सको नाममा ४० प्रतिशत पैसा पनि जोडेर लिन्छन् । ढुवानी गाडीमा पनि यस्तै छ । सरकारले तोकेकोभन्दा दश हजार छ भने २५ हजारसम्म असुल्छन् । सरकारले ट्याक्सीको भाडादर सुरुमा चढ्नेवित्तिकै ५० रुपैयाँ र प्रत्येक किलोमिटर ५० रुपैया तोकेको छ । तर, ट्याक्सी व्यवसायीहरु एक किलोमिटर यात्रा गर्दा नै पाँच सय रुपैयाँसम्म असुल्छन् । विद्यार्थी, ज्येष्ठ नागरिक र अपांगतालाई भाडा छुट दिदैनन् । अनि राज्यलाई वर्षेनी तिर्नुपर्ने राजस्वमा १२ हजार रुपैयाँ छुट लिन्छन् । यात्रुले पैसा तिरिेपनि कहिले राम्रोसम्म यात्रा गर्न पाउदैनन् । भेडावाखा वा दाउरा मिलाएफैं यात्रु खार्दछन्, यातायात व्यवसायीहरु ।

यता, सहचालक, चालकहरु पनि राम्रो बोलीवचन गर्दैनन् । आफ्नो फाइदाको लागि यात्रुको ज्यानै जोखिममा राखेर २० वर्ष पुरानो गाडी चलाउँछन् । अवस्था ठिक नभएको सवारीसाधन

चलाउँछन् । अनि पैसा तिरेर गाडी चढेका यात्रु चालकको लापरवाही र गाडी थोत्रो, पुरानो भएका कारण मर्नुपछ् । यातायात व्यवसायीहरुको फाइदाको लागि सर्वसाधारण जनताले आफ्नो ज्यान गुमाउँदै आउनुपरेको छ । व्यवसायीले भनेजति भाडा तिरिेपनि जनताले राम्रोसँग कहिले यात्रा गर्न पाउँदैनन् । यता, गाडी दुर्घटनामा ज्यान गुमाएका मानिसको परिवारलाई एक लाख रुपैयाँ क्षतिपूर्ति दिने भन्छ । र, प्रहरी चौकीमा मिलापत्र गराइन्छ । फेरि मिलापत्र गराएपछि, गाडी चौकीबाट निकाल्छ अनि पैसा चाँहि दिदैन । घाइतेहरुलाई पनि उपचार गराइदिने सहमतिमा मिलापत्र गराइन्छ । यद्यपि, पछि उपचार भने गरिदिँदैनन् । अहिले प्रधानमन्त्री र यातायातमन्त्रीलाई जनता सोध्छन्, ‘ एक लाख रुपैयाँ रकम दिएर जनता मान्नु पाइन्छ ?’ हामी सर्वसाधारणको ज्यान यति सस्तो छ र ? अब यसको जवाफ प्रधानमन्त्री र यातायातमन्त्रीले दिनुपर्छ । गाडी दुर्घटनामा ज्यान गुमाएकाहरु त मरेको मरै हुन्छन् नै । तर, कतिपय त अंगभंग हुन्छन् । उनीहरु जीवन्भर अपांग भएर बस्नुपर्ने हुन्छ । अनि उनीहरुको हेरचाह यातायात व्यवसायीहरुले गर्छन् र ? एउटै सवारीसाधन दुर्घटनामा पाँच जनादेखि ३५ जनासम्मले ज्यान गुमाएको पनि घटना छन् ।

तर, चालकको लापरवाही अनि थोत्रा, पुराना, कवाडी गाडीका कारण जनताले आफ्नो ज्यान गुमाउन न सहचालक, चालक जेल जान्छन् न त यातायात समिति र महासंघमा बस्ने पदाधिकारी नै जेल जान्छन् । जनता मरेको मरै हुन्छन् । र, यातायात व्यवसायीहरुको यो कम चलि्रहन्छ । बाटो कब्जा गरेर, थोत्रा गाडी चलाएर जनता ठाने र माने यातायात व्यवसायीहरु राजनीतिक आडमा पनि जोगिदै आएका छन् । सरकारले ०७४ चैत १८ गते यातायात समिति खारेज गर्ने निर्णय गर्‍यो । त्यतिखेर यातायातमन्त्री रघुवीर महासेठ नै थिए । ०७५ वैशाख ४ गतेको क्याबिनेट बैठकले यातायात समितिहरु नवीकरण नगर्ने र समितिमार्फत सञ्चालन भएका गाडीहरु घरेलु तथा कम्पनीमा दर्ता गराई अनिवार्य पञ्जीकरण गर्नुपर्ने निर्णय गरेको थियो । ०७५ वैशाख २४ गते यातायातमन्त्री महासेठले घरेलु र कम्पनीमा दर्ता नगराएका वा पञ्जीकरण नभएका गाडीको रोडपर्मिट र दर्ता खारेज गरिदिने निर्णय गरेका थिए । त्यसको अघिल्लो दिन वैशाख २३ गते तत्कालिन गृहमन्त्री, अर्थमन्त्री, यातायातमन्त्री र राष्ट्र बैकका गर्भनर बसेर यातायात समितिको खाता रोक्का गर्ने र समितिमा बसेका पदाधिकारीको सम्पत्ति छानविनका लागि शुद्धिकरण विभाग र अख्तियारलाई पत्र लेख्ने निर्णयगरियो ।

तीन सय सात वटा समितिमा दुई सय ४५ वटाको खाता राष्ट्र बैकले रोक्का गर्‍यो । ६२ वटा समितिको खाता सहकारीमा थियो । त्यो खाता रोक्का भएन । यातायात व्यवसायीहरुले ०७५ वैशाख २१ गते हड्ताल गरे । देशभर सार्वजनिक यातायात ठप्प पारेर सरकारको विरोधमा सडकमा ओर्लिए । आम सर्वसाधारणले बरु हामी हिँड्न तयार छौँ तर सरकार यातायात व्यवसायीसँग नभुक्, सिण्डिकेट हटाएरै छोड भने । जनताले सरकारलाई साथ दिए । अनि सरकारले पनि यातायात व्यवसायीका नेताहरुलाई समायो । हड्तालमा उत्रिएका सबैलाई पक्राउ गरियो । सरोज सिटौलालाई ऋषि धमलाको कार्यक्रमबाटै समातियो । विजय स्वर्ार र योगेन्द्र कर्माचार्यलाई बानेश्वरस्थित एउटा होटलसम्म पक्राउ गरियो । देशभरबाट सरकारले यातायात व्यवसायीका नेताहरुलाई समाय्त्यो ।

पक्राउ परेपछि यातायात व्यवसायीका नेताहरु सरकारले गरेको निर्णय मान्ने भन्दै सम्बन्धित

सिडियो कार्यालयमा कागजपत्र गरेर निस्किए । सरकारले ०७६ जेठ १८ गतेभित्र एउटा गाडी हुने घरेलु र दुई वटाभन्दा बढी हुने कम्पनीमा दर्ता गरी पञ्जीकरण गर्न भन्यो । यातायात व्यवसायीहरुले लामो समयदेखि राज्यलाई राजस्व छल्दै आएका थिए । अहिले गाडीहरु घरेलु तथा कम्पनीमा दर्ता हुँदा र पञ्जीकरण गरिँदा राज्यको ढुकुटीमा राजस्व आइरहेको छ । अहिले एक पटक घरेलु तथा कम्पनीमा दर्ता गरेपछि पाँच वर्षसम्म नवीकरण गर्नुपदैन । एक पटक पञ्जीकरण गरेपछि पाँच वर्षसम्म गर्नुपदैन । अब सरकारले यो पनि वर्षैपिच्छे गर्नुपर्ने निर्णय गर्नुपर्छ । यसो गरेमा राज्यको ढुकुटीमा राजस्वको ओइरो लाग्नेछ । एमालेका अध्यक्ष केपी ओली प्रधानमन्त्री हुँदा यातायात व्यवसायीहरुले हामी सरकारको निर्णय मान्छौँ तर हाम्रो व्यक्तिगत सम्पत्ति छानविनका लागि शुद्धिकरण र अख्तियारलाई पत्र नलेख्न माग गरे । त्यतिखेर गृहमन्त्री रामबहादुर थापा थिए । उनलाई पनि व्यवसायीहरुले भेटेर सो माग गरे । यातायात व्यवसायीको मागपछि तत्कालिन प्रधानमन्त्री ओलीले उनीहरुको व्यक्तिगत सम्पत्ति छानविनका लागि सम्बन्धित निकायलाई पत्र लेखेनन् । कानूनमा संस्थान ऐनअन्तर्गत दर्ता भएका समिति सरकारले खारेज गरेपछि सो समिति वा संस्थाको नाममा भएको चल/अचल सम्पत्ति राज्यको हुने स्पष्ट व्यवस्था छ । यातायात समिति खारेजपछि त्यसको नाममा भएको सम्पत्ति राष्ट्रियकरण हुनुपर्ने थियो । तर, यसो भएन । उल्टै सरकारले बैक खाता रोक्का गरिएका दुई सय ४५ समितिको खाता पनि फुकुवा गरिदियो । सरकारले राष्ट्रियकरण गर्नुपर्ने यातायात समितिको खबौँको सम्पत्ति यत्तिकै छोडिदियो । तैपनि ओली नेतृत्वको सरकारले ५० वर्षसम्म राज्यलाई कमजोर बनाएर जनता ठाने यातायात समिति बल्लबल्ल खारेज गर्‍यो । ओलीले प्रधानमन्त्री भएको सय दिनको उपलक्ष्यमा सदनमा उभिएर आफुले यातायात समिति खारेज गरेको, यातायात क्षेत्रको सिण्डिकेट तोडेको र यो उपलब्धि अहिलेसम्मै इतिहासिक भएको बताएका थिए ।

यतिसम्म कि अहिले पनि एमालेका नेताहरु यातायात क्षेत्रमा एमालेले नै सिण्डिकेट तोडेको बताउँछन् । ०७३ फागुल ११ गते यातायात व्यवस्था विभागमा रुपनारायण भट्टराई महानिर्देशन भएर आएका थिए । यातायात व्यवसायीहरुले सिण्डिकेट लगाएर जनता ठगेको र राजस्व छलेको उनले थाहा पाए । त्यसपछि उनले भाडाको गाडी अनिवार्य पञ्जीकरण गर्नुपर्ने र समिति खारेज गर्नुपर्ने टिप्पणी उठाएर ०७४ मंसिरमा मन्त्रालय पठाए । त्यतिखेर नेपाली कांग्रेसका नेता वीरबहादुर बलैया यातायातमन्त्री थिए । विभागबाट गएको प्रस्ताव उनले दराजमा थन्काइदिए । ०७४ चैत ३ गते रघुवीर महासेठ यातायातमन्त्री भए । उनले आउनासाथ थन्किएको त्यो फाइल चैत १८ गते सदर गरिदिए । अहिले यातायात व्यवसायीहरु फेरि समिति ब्युताउनुपर्छ र नवीकरण गर्नुपर्छ भनेर लागिपरेका छन् । अब सरकारले यातायात समिति नवीकरण गर्नुहुन्न । किनकि समिति नवीकरण गर्नासाथ सिण्डिकेट ब्युतिनेछ । राज्यलाई खबौँ राजस्व घाटा हुनेछ । र, देशभरको बाटो फेरि पनि यातायात व्यवसायीहरुको कब्जामा जानेछ । सरकारले नयाँ ट्याक्सी, फोस्टक ट्याम्पो र ढुवानी गाडीको दर्ता खोलिदिनुपर्छ । सिण्डिकेट तोड्नुपर्छ । ब्युताउनुहुन्न । सरकारले सीमित व्यवसायीको हितमा होइन, देश र जनताको लागि काम गर्नुपर्छ । र, ०४९ सालको यातायात ऐन र ०५४ सालको यातायात नियमावली संशोधन गर्नुपर्छ । भक्तपुर

भाषा–साहित्य

उराँव भाषा

एकासे बओए ?

- देव प्रकाश उराँव

धरम एकासे बओए ? पाप एकासे बओए ?

सत भूठ कयबग्गे ? भरम एकासे बओए ?

स्वर्ग रई अकासन ? नरक अकाजगु ?

काला गे लगबअना, छाप एकासे बओए ?

हेला अपनारीन, पखनान पुजा नन्ना,

मन्डीर नू हुरमी उल्ला भीड एकासे बओए ?

खिऊर चिंखनर होले, पिटुर अल्लखनर एन्देर गे ?

आसीवाद एकासे, श्राप एकासे बओए ?

तेभरका लखआ आस, और बच्छरीकी

चिन्द रई, संगेम ताह एकासे बओए ?

बिदकन कि बुद्धीन, खट्टा बेह्न इन्ना

बिल्ली मन्जा कयबग्गे ? कुडना एकासे बओए ?

- नरसिंह, सुनसरी

कला–मनोरञ्जन

छैटौँ सगरमाथा म्युजिक अवार्ड २०८१ को आवेदन फारम खुल्ला

काठमाडौँ - छैटौँ संस्करणको सगरमाथा म्युजिक अवार्ड २०८१ हुने भएको छ । अवार्डको छैटौँ संस्करणको लागि आवेदन खुल्ला भएको आयोजक अर्थ नेपाल प्रालिद्वारा जारी विज्ञप्तीमा जनाइएको छ ।

‘नेपाली कला र श्रष्टाको सम्मान, नेपाली संस्कृति संरक्षण र प्रवर्द्धन हाम्रो अभियान’ भन्ने मूल नाराको साथ हुन लागेको अवार्डमा २०८० वैशाखदेखि चैत्रसम्म बजारमा आएका गीत संगीतले सहभागिता जनाउन सक्ने कार्यक्रम संयोजक मनोज थापाले जानकारी दिए ।

सगरमाथा म्युजिक अवार्डका पाँच संस्करण भव्य रुपमा सम्पन्न भइसकेको छ । छैटौँ संस्करण भने विदेशमा आयोजना गरिने आयोजक संस्थाले जनाएको छ ।

छैटौँ सगरमाथा म्युजिक अवार्ड २०८१ मा राष्ट्रिय, चलचित्र, आधुनिक, लोक दोहोरी र पप विधामा देशभरका कलाकर्मीहरुले सहभागी हुन सक्ने छन् । अवार्डमा नेपाली गीतसंगीतको क्षेत्रमा योगदान पुर्‍याएका एक जना विशिष्ट व्यक्तिलाई लाईफ टाइम अचिभमेन्ट अवार्ड प्रदान गरिने छ । अवार्डमा कला क्षेत्रमा कलम चलाउने पत्रकारहरुलाई समेत सम्मान गरिने आयोजक संस्था अर्थ नेपालले जनाएको छ । त्यसै एक जना अग्रज रंग पत्रकारलाई नगदसहित रजत पत्रकारिता सम्मान गरिने छ । अवार्डको आवेदन फारम सगरमाथा म्युजिक अवार्डको अफिसियल वेवसाइटबाट भर्न सकिने आयोजकले बताए । छैटौँ संस्करणको सगरमाथा म्युजिक अवार्ड २०८१ आयोजक समितिमा कार्यक्रम प्रमुख पुरुषोत्तम वस्नेत, कार्यक्रम संयोजक मनोज थापा, सनम कठायत, उपा सुवेदी, मुकुन्द बस्नेत र कुशल खत्री रहेका छन् ।

दः यःम्ह म्यूजिक भिडियो सार्वजनिक

काठमाडौँ - गायिक प्रतिमा बज्राचार्यको नेपालभाषाको गीत ‘ दः यःम्ह व गन दइ’ को म्यूजिक भिडियो सार्वजनिक भएको छ । काठमाडौँमा म्यूजिक भिडियाका कलाकार, प्राविधिकसँगै नेपालभाषा कला क्षेत्रका चर्चित कलाकार, पत्रकारहरुको बीच आयोजित कार्यक्रममा म्यूजिक भिडियो सार्वजनिक गरिएको हो ।

कार्यक्रममा वरिष्ठ निर्देशकद्वय रामकृष्ण खड्गी, सुरेन्द्र तुलाधरले नेवाः चलचित्र र म्यूजिक भिडियो क्षेत्र संख्यात्मक रुपमा सम्पन्न हुँदै गएको र नेवाः समाजले यस क्षेत्रलाई टेवा पुर्‍याउनुपर्नेमा जोड दिए ।

पत्रकारहरु दर्शनवीर शाक्य, विराजकाजी राजोपाध्याय, सुरजवीर बज्राचार्य लगायतले नेवाः म्यूजिक भिडियो क्षेत्रमा एउटा राम्रो म्यूजिक भिडियो आएको भन्दै गीत र म्यूजिक भिडियो टिमलाई बधाई दिए ।

गायकद्वय भीम तुलाधर, संजीप प्रधानले पनि शुभकामना दिँदै टीमलाई आफ्नो कला यात्रालाई निरन्तर अगाडी बढाइरहन सुभाब दिए । सार्वजनिक गरिएको गीतलाई विकास रत्न कंसाकारले रचना र संगीतबद्ध गरेका छन् ।

लुःजः सिंहले छायाङ्कन गरेको म्यूजिक भिडियोको दृश्य सम्पादन लुःजः इन्टरटेनमेन्टबाट गरिएको छ भने निर्देशन राजन शाहीले गरेका छन् । भिडियोमा प्रविधि कमल कंसाकार, प्रतिज्ञा बज्राचार्य, संजय मालीसँगै सरस्वती मानन्धर र चर्चित हास्य कलाकार नरेन्द्र कंसाकारले अभिनय गरेका छन् ।

भिडियोमा परम्परागत नेवाः वस्ती र रहनसहन देखाउन खोजिएको छ । लुःजः इन्टरटेनमेन्ट युट्यूब च्यानलमार्फत म्यूजिक भिडियो सार्वजनिक भएको छ ।

**निर्मल, सफा र स्वच्छ पानीमा
आधुनिक प्रविधिबाट सबै प्रकारका
कपडा धुनका लागि सधैं हामीलाई
सम्भन्नुहोस् ।**

नोट : होम डेलिभरीको पनि व्यवस्था छ ।

HYGIENIC DRY

**CLEANERS & LAUNDRY
Gwarko-17, Lalitpur, Nepal
RECEIVING | DELIVERING**

प्रो.आर.एम.राई, मो.९८२३१९४३७३, ९८४४२७८६५७

सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोग गर्नेहरु साइबर ब्यूरोको फन्दामा

काठमाडौँ - अश्लिल सामग्री सार्वजनिक गरिदिने भन्दै ब्याकमेलिङ गर्दै आएका सिन्धुलीका २६ वर्षीय कमल प्रसाद अधिकारी पक्राउ परे । वित्तिय संस्थाको अनधिकृत रूपमा पहुँच पुऱ्याउन प्रयास गरेका स्याङ्जाका २६ वर्षीय नवराज लामिछाने पनि पक्राउ परे । यसैगरी शैक्षिक गतिविधि सहजीकरण गर्ने बहानामा अनलाईन ठगी गर्ने बाँकेका २२ वर्षीय तिरूपती पाण्डे, २० वर्षीय दोमन केसी र बागलुङका २० वर्षीय सुवास कङ्क्रेललाई पनि साइबर ब्यूरोले पक्राउ गर्‍यो ।

कमल प्रसाद, नवराज लगायत यी अभियुक्तहरूले बन्द कोठाभित्र बसेर गरेको अनाधिकृत कामबारे कसैले थाहा पाउलान् भन्ने सोचेकै थिएनन् । उनीहरू त्यति बेला फसङ्ग भए जति बेला साइबर ब्यूरोले अनुसन्धानको लागि बोलायो । पक्राउ परेपछि थाहा भयो, जतिसुकै लुकेर अपराध गरे पनि प्रहरीले नछोड्ने रहेछ । उनीहरू त प्रतिनिधि पात्र मात्रै हुन् । यसरी लुकिछिपि प्रविधिको प्रयोग गरेर अपराध गर्ने धेरै जसो अभियुक्तलाई नेपाल प्रहरीको साइबर ब्यूरोले पक्राउ गरी कानूनी दायरामा ल्याएको छ । देशभर प्राप्त निवेदन तथा उजुरी उपर प्रविधिको प्रयोग गर्दै सुक्ष्म तरिकाले अनुसन्धान गरी कारवाहीको दायरामा ल्याउने गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षको साउनदेखि चैत मसान्तसम्म ९ महिनाको अवधिमा साइबर अपराध सम्बन्धि १५ हजार ६ वटा निवेदन प्रहरीमा दर्ता भएका छन् । साइबर अपराधमा मुद्दा चलेकामध्ये हालसम्म ७३ जना साइबर ब्यूरोबाट पक्राउ गरिएको छ ।

आधुनिक प्रविधिले दैनिक जीवनमा सहजता ल्याए पनि यसको दुरुपयोगले

चुनौति थपेको छ । यस्ता चुनौतिको सामना गर्न र प्रविधिको प्रयोग गरी हुने अपराध अनुसन्धान तथा रोकथामको लागि नेपाल प्रहरी सक्रिय छ । नेपाल प्रहरीका केन्द्रीय प्रहरी प्रवक्ता प्रहरी नायव महानिरीक्षक भिम प्रसाद ढकाल भन्नुहुन्छ, “साइबर अपराध सचेतना, साइबर सुरक्षा र साइबर अपराध अनुसन्धान समेतको कार्य गर्न साइबर ब्यूरोको स्थापना गरिएको हो । नयाँ प्रविधि र पूर्वाधारउपर हुने साइबर अपराधको समेत अनुसन्धान हुने गरी ब्यूरोलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लैजाने नेपाल प्रहरीको अभिप्राय छ ।”

सो अवधिमा दर्ता भएका निवेदनमध्ये सामाजिक सञ्जालतर्फ फेसबुक/म्यासेन्जरको दुरुपयोगका १२ हजार २९६ वटा, भाइबरका १८ वटा, इमोका ९ वटा, युट्यूवका ५१ वटा, ह्याट्सिएफका ७ सय २४ वटा, टवीटरका १० वटा, इन्स्टाग्रामका ६ सय ८६ वटा, वेबसाइट ह्याकिङका १० वटा, टिकटकका ६ सय ७८ वटा, इमेलका ९३ वटा, इसेवाका २ सय ६६ वटा र वित्तिय संस्थातर्फ १ सय ६५ वटा रहेका छन् । आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा ९ हजार १३ वटा र आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा ४ हजार ६८६ वटा निवेदन प्रहरीमा दर्ता भएका थिए । प्राप्त निवेदनमध्ये चालु आर्थिक वर्षमा ७४ वटा, आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा १ सय २७ र आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा १ सय ३२ वटा मुद्दा दर्ता भएका थिए ।

प्रविधिको दुरुपयोगका कारण अपराधमा नयाँ शैली र प्रवृत्तिले अपराध अनुसन्धान कार्य थप चुनौतीपूर्ण हुँदै गएको छ । यस्ता चुनौतीको सामना गर्दै वर्तमान र आगामी दिनमा प्रविधि प्रयोग भई घट्न सक्ने अपराधको रोकथाम तथा

सफल अनुसन्धान गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारको २०७५ जेठ २७ गतेको निर्णयले साइबर ब्यूरो स्थापना भएको हो ।

कानूनद्वारा निर्दिष्ट राष्ट्रिय तथा वर्हिक्षेत्रीय अधिकार भएका साइबर कसूरको अनुसन्धान लगायतका काम साइबर ब्यूरोले गर्दछ । साइबर ब्यूरोका प्रवक्ता एवं सूचना अधिकारी प्रहरी उपरीक्षक दिपक राज अवस्थी भन्नुहुन्छ, “साइबर अपराध सम्बन्धि निवेदन दर्ताको चाप बढ्दो छ । यस अवस्थामा अभियुक्तलाई कानूनी दायरामा ल्याउन अनुसन्धानलाई प्रभावकारी बनाउने, अनुसन्धान छिटो टुङ्ग्याएर मुद्दा दर्ता गर्ने हाम्रो अविरल प्रयास छ । कानूनी कारवाही आफ्नो ठाउँमा छ भने अनजानमा हुने र लापरवाहीको कारण हुन जाने अपराधबारे जनचेतना जगाउन बेला बखत छुट्टाछुट्टै र आवश्यक विषयमा विज्ञप्ति मार्फत अनुरोध गर्दै आएका छौं ।”

विभिन्न किसिमका नग्न तस्विरमा व्यक्तिको मुहार जोडी विभिन्न सामाजिक सञ्जालहरूमा राख्ने जस्ता अपराध हुने गरेको पाइन्छ । अश्लिल फोटो तथा भिडियो सामाजिक सञ्जालमा प्रकाशित गर्ने अपराधीहरू पनि सक्रिय छन् । अरूको सूचना आफ्नो नियन्त्रणमा लिई फिरौती माग गर्ने, सामाजिक सञ्जालमा अन्य व्यक्तिको नाम तथा तस्विर प्रयोग गरी प्रोफाइल पेज खोलेर बेइज्जत गर्ने तथा दुःख हैरानी दिने घटना पनि देखा परेका छन् । सरकारी तथा अन्य संघ संस्थाहरूको वेबसाइट ह्याक गर्ने र अनलाइन ठगी गर्ने जस्ता प्रवृत्ति पनि हाल साइबर अपराधमा देखिएको पाइएको छ ।

यस्ता प्रवृत्ति देशको आर्थिक, सामाजिक र नैतिक हिसाबले हानिकारक छन् । यस्ता अपराधलाई निरुत्साहित गर्न र भईहालेमा अपराधीलाई कानूनको दायरामा ल्याउन आवश्यक छ । हाल साइबर सम्बन्धि अपराध अनुसन्धानको लागि जिल्ला अदालतलाई समेत अधिकार प्रत्यायोजन भएपछि साइबर अपराधका मुद्दा हेर्न सजिलो भएको छ । विद्युतीय कारोबार ऐन, २०६३ अन्तर्गतको कसूरमा साइबर अपराधमा संलग्नलाई कानूनी दायरामा ल्याई कारवाही हुने गरेको छ । प्रहरी नायव महानिरीक्षक ढकाल भन्नुहुन्छ, “यस्ता प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित

खेलकुद

फोटो पत्रकारिता दिवसको अवसरमा मैत्रीपूर्ण फुटबल खेल

काठमाडौँ - राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् , राखेपको सहयोगमा अन्तर ष्ट्रिय मैत्रीपूर्ण फुटबल प्रतियोगिता सम्पन्न भएको छ । बंगलादेशको नारायणगंज क्लब यस मैत्रीपूर्ण फुटबल प्रतियोगितामा विजयी भएको छ । राष्ट्रिय फोटो पत्रकारिता दिवस -२०८१ को अवसरमा एनएफपिजे नेपालले ललितपुरको सातदोबाटोस्थित एन्फा कम्प्लेक्स सातदोबाटोमा आयोजना भएको पहिलो अन्तर्राष्ट्रिय मैत्रीपूर्ण खेलमा बंगलादेशले आयोजक नेपालको राष्ट्रिय फोटो पत्रकार समूह,एनएफपिजे नेपाललाई ५-३ गोलले पराजित गरेको हो ।

उक्त खेलमा बङ्गलादेशको तर्फबाट जाकिर होसेन सहिमले ३ र मयूहेदी हसन तोपुले २ गोल गरे भने नेपालबाट सुमन लिम्बूले २ र दीवाकर शेनले एक गोल फर्काएका थिए । राष्ट्रिय फोटो पत्रकार समुह नेपालले मैत्रीपूर्ण खेल आयोजना गरेको हो । एनएफपिजेका अध्यक्ष प्रदीपराज वन्तका अनुसार फोटो पत्रकारिता दिवसको अवसरमा खेलकुदको माध्यमबाट छिमेकी राष्ट्रहरूसँगको आपसी सम्बन्ध बलियो बनाउँदै लैजाने उद्देश्यले मैत्रीपूर्ण फुटबल आयोजना गरिएको जनाइएक छ । यस अवसरमा प्रमुख अतिथि राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् , राखेपका सदस्य सचिव टंकलाल घिसिङले नारायणगंज क्लबसँग खेल खेल्नु अघि खेलाडीलाई बल हस्तान्तरण गरेका थिए। खेल समनपन पछि, सहभागी सम्पूर्ण खेलाडीहरूलाई मेडल प्रमाणपत्रसँगै मायाको चिनो साटासाट गरिएको थियो । प्रतियोगिता सफल बनाउन प्रिण्टिङ्ग एक्सप्रेस र म नेपाली ब्रान्डले जर्सीबाट सहयोग गरेको थियो भने गोल्ड स्टार सूजले फूटबल जुत्ता , एन्फा एकेडेमीले ग्राउण्ड उपलब्ध गराएको थियो ।

यस्तै हिमाल हस्पिटलले स्वास्थ्य टीम उपलब्ध गराएको थियो भने, नेपाल एरहोस्टेज संस्थाले स्वयंसेवकको भूमिका निर्वाह गरेको थिए । यसैगरी कार्यक्रममा ढाका टोपी उपलब्ध गराउनेमा प्रज्वल ओम्हा थिए । त्यस्तै स्वतिश्री गुरुकुल स्कुल, ललितपुर महानगरपालिका र गोकर्णेश्वर नगरपालिका वडा नम्बर ९ आरुबारीले पनि साथ-सहयोग गरेका थिए ।

भोजपुर गोल्डकपको उपाधि चर्च ब्वाइजलाई

भोजपुर - काठमाडौँको चर्च ब्वाइज युनाइटेडले सातौँ अन्तर्राष्ट्रिय आमन्त्रित भोजपुर गोल्डकप प्रतियोगिताको उपाधि जितेको छ । प्रतियोगितामा त्रिभुवन आर्मी क्लबलाई ३-५ गोलको अन्तरले पराजित गर्दै चर्च ब्वाइजले उपाधि जितेको हो ।

खेलको निर्धारित समय भित्र एक-एक गोल भएपछि खेल पेनाल्टीमा परिणत भएको थियो । त्यहीं अनुसार पेनाल्टी सुटआउटमा चर्च ब्वाइजले दुई-चार गोल गर्दै आफ्नो जित सुनिश्चित गरेको हो । यसरी प्रतियोगिताको विजेता बनेको चर्च ब्वाइजले नगद रु पाँच लाख, ट्रफी, मेडल र प्रमाणपत्र हात पार्‍यो भने, उपविजेता त्रिभुवन आर्मी क्लबले नगद रु तीन लाख सहित ट्रफी, मेडल र प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको भोजपुर जिल्ला फुटबल संघले जानकारी दिएको छ । भोजपुर सदरमुकामको रंगशालामा सम्पन्न भएको प्रतियोगितामा ‘ए’ डिभिजनका दुई क्लब सहित आठवटा टिमको सहभागिता रहेको थियो । उक्त प्रतियोगिता भोजपुर नगरपालिकाको मुख्य प्रायोजनमा यहीं वैशाख ९ गतेबाट शुरु भएको थियो ।

मधेशी एकता समाज कतारको वृहत् सांस्कृतिक कार्यक्रम

काठमाडौँ - मधेशी एकता समाजको कतार शाखाले नयाँ वर्ष, जुडशीतल तथा ईदको अवसरमा शुभकामना आदानप्रदान तथा वृहत् सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजना गरेको छ । गत शुक्रबार समाजको कतार शाखाले दोहाको सनैयास्थित फुलवारी रेस्टुरेन्टको सभाहलमा कार्यक्रम आयोजना गरेको हो । कतार शाखाका अध्यक्ष शिव कुमार महतोको सभापतित्वमा सम्पन्न कार्यक्रममा मधेश प्रदेशका अर्थमन्त्री संजय कुमार यादव प्रमुख अतिथिको रूपमा उपस्थित थियो भने समाजका संस्थापक डा. रवीन्द्र कुमार यादव र कतारस्थित नेपाली दूतावासका कार्यवाहक राजदूत कुमार राई विशिष्ट अतिथिको रूपमा सहभागी भएका थिए । कार्यक्रममा एनआरएनएका पदाधिकारी तथा कतारस्थित विभिन्न नेपाली संघसंस्थाका प्रतिनिधिका साथै पत्रकार एवं बुद्धिजीविहरूको

पनि उपस्थिति थियो । शुभकामना मन्त्रव्य राख्दै प्रमुख अतिथि एवं मन्त्री यादवले नेपालको वर्तमान राजनीति र मधेशको पिछडिएको अवस्था एवं विकासका बारेमा आफ्नो धारणा राखेको थियो । नेपाली दूतावास कतारका कार्यवाहक राजदूत कुमार राईले रोजगारीको सिलसिलामा कतारमा रहेका लगभग साढे तिन लाख नेपालीमध्ये प्रदेशको हिसाबले मधेश प्रदेशबाट कतारमा सबैभन्दा धेरै नेपाली दाजुभाई रहेको जानकारी दिए । मधेशका दाजुभाई कतार आउँदा धेरै ठगिएको आफूले पाएको बताउँदै कार्यवाहक राजदूत राईले आगामी दिनमा ठगिनबाट जोगिन सबैलाई आग्रह गरे । आफू मध्यपहाडी भेगको भएपनि मधेसका दाजुभाईप्रति अत्यन्तै माया र सम्मान रहेको उनको भनाइ थियो । समाजका संस्थापक डा. यादवले मधेशका

सबै जातजाति र समुदायलाई एकताबद्ध गर्नु, मधेशका भाषा र संस्कृतिको संरक्षण गर्नु एवं देश र मधेशको विकासमा योगदान दिनु मधेशी एकता समाजको मुख्य उद्देश्य रहेको बताए ।

यस्तै, मधेशको सामाजिक विकृति विसंगति उन्मूलनमा योगदान, मधेशीमा आत्मनिर्भरताको विकास र मधेशी परम्पराको संरक्षणलगायतका कार्यहरु पनि एकता समाजको लक्ष्य रहेको डा. यादवको भनाइ थियो ।

कार्यक्रममा सहभागी हुन कतारमा रहेका मधेशी समुदायका व्यक्तिहरु दोहा पुगेका थिए । सो अवसरमा उनीहरूले एकअर्कांलाई शुभकामना आदानप्रदान गरेका थिए । कार्यक्रममा तराई-मधेसका सांस्कृतिक गीत तथा नृत्यहरु प्रस्तुत गरिएका थिए । यस्तै अतिथिदेखि सहभागीहरूलाई तराई-मधेसको सांस्कृतिक खानाका परिकार पस्किएको थियो । नेपालको राष्ट्र गानबाट सुरु भएको कार्यक्रममा समाजको कतार शाखाका कोषाध्यक्ष गौतम शर्माले स्वागत मन्तव्य राखेको थियो ।

कतार शाखाका महासचिव चन्द्रवीर यादवले सञ्चालन गरेको कार्यक्रममा समापन मन्तव्य राख्दै कतार शाखाका अध्यक्ष महतोले निमन्त्रणा स्वीकार गरी कार्यक्रममा उपस्थित सबैलाई नयाँ वर्ष, जुडशीतल र ईद उल फित्रको शुभकामना दिएको थियो । यस्तै कार्यक्रमलाई सफल बनाउन साथ र सहयोग गर्ने सबैलाई महतोले धन्यवाद समेत दिए ।

छ.उ.का. लक्ष्मी दर्ता नं. ६०/०६३/६८

थिमी टाइम्स
THIMI TIMES WEEKLY
साप्ताहिक

मध्यपुर थिमिबाट नियमित रूपमा प्रत्येक हप्ताको बुधवार प्रकाशित हुने थिमी टाइम्स खोजी खोजी पढौं ।

साथै हाम्रो वेबपेज
<https://www.thimetimes.com.np>
<https://www.facebook/thimetimes.com.np>
email: thimetimes@gmail.com.
Contact No. 9851102273

थिमी टाइम्स
thimetimesnews.com

नेपाल....

परिचालित कार्य भएको प्रतिक्रिया दिँदै सरकारको योजना असफल बनाउने प्रयास भनेका छन् । उक्त दुई सत्र सम्मेलनको दौडानमा द्विपक्षीय सम्झौता भएका छन् । जसमा नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ र नेसनल चेम्बर अफ कमर्स एन्ड इन्डुस्ट्रिज मलेसिया विच भएको सम्झौतामा महासंघका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकाल र मलेसियाका तर्फबाट अध्यक्ष टान सी थायन लाइले हस्ताक्षर गरे भने, दोस्रो डाटा सेन्टर निर्माण तथा सञ्चालनमा सहकार्य गर्ने बारे नेपालको वीएलसी रूप र इण्डियाको योद्डा डाटा सर्भिसेज विच सम्झौता भएको छ ।

यस सम्झौतामा वीएलसी होल्डिङ्सका प्रवन्ध निर्देशक मेघा चौधरी र सेन्टरका सीइओ सुनिल गुप्ताले हस्ताक्षर गरेका छन् । आजसम्म चल्ने सम्मेलनको उद्घाटन प्रधानमन्त्री पुष्कमल दाहाल प्रचण्डले एक भन्त्य समारोह विच गरेका हुन् । सम्मेलनमा लगानीका निम्ति एक सय ५० परियोजना प्रस्तुत गरिएको छ ।जसमा संघीय, प्रदेश सहित सरकारले १२० र निजी क्षेत्रबाट ३१ परियोजना छन् । सम्मेलनमा ५५ भन्दा बढी देशका एक हजार छ सय लगानीकर्ताले सहभागिता जनाएका छन् । लगानीका निम्ति सोकेसमा राखिएको परियोजना सम्बन्धी विस्तृत विवरण सहितका २३ वटा प्रदर्शनी कक्ष सम्मेलनस्थलमा राखिएको छ भने, १९ वटा परियोजनाका लागि आशयपत्र आव्हान गरिएको जानकारी र सिद्दैएको छ । दुई दिने लगानी सम्मेलनको उद्घाटन समारोहलाई सम्बोधन गर्दै प्रधानमन्त्री पुष्कमल दाहाल 'प्रचण्ड'ले नेपालमा आर्थिक विकास र समृद्धिका लागि अनुकूल वातावरण सिर्जना गरिएको जनाउँदै स्वदेशी तथा विदेशी लगानीका लागि आव्हान सहित विदेशी मुद्रामा नाफा लैजाने सुनिश्चितताले नेपालमा लगानीको आकर्षण बढाएको बताए । यस्तै नेपालले विदेशी लगानीकर्तालाई सबल नियामक ढाँचा, दोहोरो करबाट मुक्त, बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारको संरक्षण, प्रतिस्पर्धात्मक कर्पोरेट कर लगायतका धेरै प्रोत्साहन प्रदान गरेको प्रधानमन्त्री प्रचण्डले बताए । त्यस्तै नेपाल सरकारले हालै द्विपक्षीय लगानी सम्झौता (बीआइए) को ढाँचालाई स्वीकृत गरेको जानकारी दिँदै यसले द्विपक्षीय लगानीको संरक्षण र प्रवर्धन गर्ने विश्वास दिलाए । त्यसैगरी प्रधानमन्त्री प्रचण्डले राष्ट्रिय एवं सबै प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी विच हुने गैर-भेदभावपूर्ण व्यवहारको प्रावधान र विदेशी मुद्रामा नाफा लैजाने सुनिश्चितताले नेपालमा लगानीको आकर्षणलाई अझ बढाएको बताए । उक्त अवसरमा प्रधानमन्त्री पुष्कमल दाहाल प्रचण्डले गरेका सम्बोधनको पूर्ण अंश तल प्रस्तुत गरिएको छ ;

सर्वप्रथम म तैस्रो नेपाल लगानी शिखर सम्मेलन, २०२४ मा तपाईंहरू सबैलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु । आजको दिन आर्थिक समृद्धि र दिगो विकास तर्फको हाम्रो यात्राको महत्वपूर्ण अवसर हो । यस सम्मलेन हुँदै गर्दा म गहिरो आशा र विश्वासमा छु किनभने, नेपाल एक प्रमुख लगानी गन्तव्यको रूपमा उदाइरहेको छ, यसले विश्वभरका लगानीकर्ताहरूका लागि महत्त्वपूर्ण अवसरहरू प्रदान गर्दछन् ।

नेपाल गौतम बुद्ध, सगरमाथा र वीर मानिसहरूको भूमि हो । त्यसैगरी, यो विदेशी लगानीलाई हृदयदेखि स्वागत गर्ने देश हो । नेपाल प्रयोग नभएका अपार सम्भावना र अवसरका केन्द्रमा उभिएर लगानीकर्ताहरूलाई स्वागत गर्दछु । हाम्रो उदार आर्थिक नीतिप्रतिको अटल प्रतिबद्धता जीवन्त र लगानीकर्ता मैत्री व्यापार वातावरणको जग हो । लगानीकर्ता, उद्योगी, नवप्रवर्तक र व्यावसायीहरूलाई सहजता प्रदान गर्न हामी निरन्तर सुधार गर्न दृढ छौं । यस सन्दर्भमा नेपाल सरकारले हालै व्यवसाय र लगानी सम्बन्धी विभिन्न आठ कानुन परिमार्जन गरेको छ । मलाई विश्वास छ, यसले नेपालमा लगानी गर्ने लगानीकर्ताको आत्मविश्वास बढाउँछ ।

विशिष्ट अतिथिथिहरू, शान्ति र स्थायित्व भएको देशका रूपमा हामीले आर्थिक विकास र समृद्धिको लागि अनुकूल वातावरण सिर्जना गरेका छौं । संघीय शासन प्रणालीले देशभर सामाजिक र आर्थिक रूपान्तरणलाई बढावा दिने सन्तुलित विकास दृष्टिकोण सुनिश्चित गरेको छ ।

नेपालले विदेशी लगानीकर्ताहरूलाई सबल नियामक ढाँचा, दोहोरो करबाट मुक्त रहने व्यवस्था, बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारको संरक्षण, प्रतिस्पर्धात्मक कर्पोरेट कर लगायतका धेरै प्रोत्साहनहरू प्रदान गरेको छ । नेपाल सरकारले हालै द्विपक्षीय लगानी सम्झौता (बिआइए) को ढाँचालाई स्वीकृत गरेको छ, यसले द्विपक्षीय लगानीको संरक्षण र प्रवर्धन

गर्ने लक्ष्य राखेको छ । म हाम्रा सबै मित्र राष्ट्रहरूलाई चाँडोभन्दा चाँडो 'बिआइए' मा हस्ताक्षर गर्न प्रोत्साहित गर्दछु । हाम्रा उदार नीतिहरूले प्राथमिकताका क्षेत्रमा विदेशी लगानीलाई प्रोत्साहन गर्छु । हाम्रो दक्षत जनशक्ति र कम श्रम लागतले अन्तर्राष्ट्रिय लगानीकर्ताहरूका लागि आकर्षण गर्दछ । राष्ट्रिय एवं सबै 'एफडीआई' विच हुने गैर-भेदभावपूर्ण व्यवहारको प्रावधान र विदेशी मुद्रामा नाफा लैजाने सुनिश्चितताले नेपालमा लगानीको आकर्षणलाई अझ बढाउँछ । विशिष्ट अतिथिथिहरू, नेपालका ६० प्रतिशतभन्दा बढी जनसंख्या श्रमिक उमेर समूहभित्र रहेको र तीव्र रूपमा विस्तार हुँदै गएको मध्यमवर्गीय जनसंख्याले उपभोक्ता वृद्धिका अपार सम्भावना देखाएको छ । यसवाहेक, विदेशी भाषा बोल्ने युवाहरूको संख्या उल्लेख्य रहेकाले अन्तर िष्ट्रिय लगानीकर्ताहरूलाई नेपालमा मनपर्ने स्थानीय दक्ष श्रम शक्ति खोज्न मद्दत पुग्छ । नेपालले पर्यटन, कृषि, उत्पादन, सूचनाप्रविधि, गार्मेन्ट, कृषि प्रशोधन र पूर्वाधार एवं उच्च मूल्यका वाली उत्पादन लगायत विभिन्न क्षेत्रमा लगानीका अवसरहरू उपलब्ध गराएको छ ।

जलविद्युत् उत्पादनको प्रचुर सम्भावनाले नवीकरणीय र स्वच्छ ऊर्जा आपूर्तिको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछ । त्यस्तै पर्यटन क्षेत्रले समृद्ध सांस्कृतिक सम्पदा र प्राकृतिक सौन्दर्यलाई संकेत गरेको छ । नेपालमा जलविद्युत् उत्पादनको प्रचुर सम्भावना भए पनि हालसम्म ३ हजार २०० मेगावाट मात्रै उत्पादन भएको छ । करिब ५ हजार ५६८ मेगावाटका ठूला आयोजना सार्वजनिक-निजी साझेदारी (पीपीपी) मा निर्माण चरणमा छन् । यसले नेपालको जलविद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्ने प्रचुर अवसरहरू स्पष्ट रूपमा देखाएको छ ।

विद्यमान एवं योजनामा रहेका इण्डिया र चीनसँग जोड्ने अन्तरदेशीय प्रसारण लाइनहरूले ऊर्जा आदान-प्रदानलाई सहज बनाउँछ । यस क्षेत्रभित्र विद्युत् सहकार्यलाई सहज तुल्याउन इण्डियासँग विद्युत् व्यापार सम्झौता, चीनसँग समझदारी र बङ्गलादेशसँग विद्युत् निर्यात समझदारीमा हस्ताक्षर गरेका छौं । पर्यटन, उद्योग, अर्थतन्त्रको महत्त्वपूर्ण योगदानकर्ताको रूपमा देखिएको छ । सन् २०२३ को जुनमा १२ लाखभन्दा बढी अन्तर्राष्ट्रिय पर्यटकको आगमनले गत वर्षको तुलनामा उल्लेखनीय १७ प्रतिशत वृद्धि भएको तथ्य प्राप्त भएको छ । त्यस्तैगरी सूचना प्रविधि क्षेत्रले सन् २०२१ मा सेवा निर्यातमा लगभग ६५ प्रतिशतको उल्लेखनीय वृद्धिदर कायम गरी उच्चस्तरको लगानी मार्ग देखाएको छ । त्यसैगरी नेपालले उच्च मूल्यवान नगदे वालीहरू निर्यातका लागि आकर्षक अवसरहरू प्रस्तुत गरेको छ, यसले लगानी आकर्षणलाई अझ बढाउने र आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने देखिएको छ ।

तयारी पोशाक र नेपाली गलैँचा पनि विश्व बजारमा निकासी हुने र गुणस्तरका लागि प्रख्यात, लगानीको प्रचुर सम्भावना भएका प्रमुख उत्पादन हुन् । दुई विशेष आर्थिक क्षेत्रहरूको सञ्चालनसँगै देशभर निर्माणको चरणमा रहेका अन्य आर्थिक क्षेत्रले देशको आर्थिक वृद्धि र औद्योगिक विकासलाई बढावा दिने हाम्रो प्रतिबद्धतामा जोड दिएको छ ।

हाल नेपालमा दश औद्योगिक जिल्हाहरू सञ्चालनमा आएका छन्, थप छ वटा विकास गर्ने योजना रहेको छ, यसले कम लागतमा प्रारम्भिक लगानी सुनिश्चित गर्दछ र आवश्यक पूर्वाधार एवं अन्य सहयोग गर्नेछ ।

उदीयमान बजार इण्डिया र चीन विचमा अर्बस्थित नेपालको रणनीतिक स्थानका कारण पनि नेपाल लगानीको लागि उपयुक्त गन्तव्य हो भन्ने संकेत गर्दछ । बजारमा शुल्क मुक्त पहुँच, क्षेत्रीय सम्झौताहरू साफ्टा, बिमिस्टेक एवं स्वतन्त्र व्यापार सम्झौताले पनि द्विपक्षीय र क्षेत्रीय बजारहरू सुनिश्चित गरेको छ । अन्तर्राष्ट्रिय निजी लगानीको सहज प्रवाहलाई सहज बनाउन उद्योग विभागले ६ अर्ब रुपैयाँभन्दा कमको लगानीका लागि अनुमोदन गर्छ भने लगानी बोर्ड नेपालले ६ अर्ब रुपैयाँभन्दा बढीको लगानी वा २०० मेगावाटभन्दा बढी ऊर्जा आयोजनाहरू व्यवस्थापन गर्छ । दुवै सरकारी संस्थाहरू स्वदेशी र अन्तर िष्ट्रिय लगानीकर्ताहरूलाई तोकिएको समय सीमाभित्र सहज सेवा प्रदान गर्न प्रतिबद्ध छन् ।

नेपालमा वैदेशिक लगानी गरेका कम्पनीहरू नाफामुखी देखिएका छन् । ती कम्पनीहरूले लाभार्श फिर्ता लगेको अवस्थाले पनि नेपालमा लाभदायक लगानीको वातावरण भएको प्रष्ट

देखाउँछ ।

विशिष्ट अतिथिथिहरू, हालै भएका सम्झौता र समझदारीको आदान-प्रदान सहकार्य र साझेदारीको नयाँ युगको सुरुआत भएको प्रतीक हो । मलाई विश्वास छ, निकट भविष्यमा यसको परिणाम आउनेछ । मलाई विश्वास छ, दुई दिनको यो महत्त्वपूर्ण सम्मेलनमा विभिन्न तहमा केही घोषणाहरू गरिनेछन् । यसले सरकार-सरकार, सरकार-व्यवसाय र व्यवसाय-व्यवसाय-सरकारको तहमा नेपाललाई विश्वव्यापी लगानी गन्तव्यको रूपमा प्रस्तुत गर्नेछ ।

यस शिखर सम्मेलनमा प्रस्तुत गरिने परियोजनाहरूले हाम्रो देश र सम्भावित लगानीकर्ताहरू दुवैलाई फाइदा पुग्ने ठोस नतिजाहरूको प्रतिज्ञा सहित नेपालमा लगानीका विशाल अवसरहरू सिर्जना हुनेछ । आगामी दशकमा दिगो र उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने नेपालको लक्ष्य स्वदेशी र विदेशी दुवै निजी क्षेत्रसंगको सामूहिक साझेदारीमा सम्पन्न हुनेछ भन्नेमा म विश्वस्त छु । सबैको सहकार्य र सहयोगले नेपालको आर्थिक सम्भावनालाई सदुपयोग गरी अर्थिक रूपान्तरण र समृद्धिको दिशामा अघि बढ्नेमा म आशावादी छु ।

अन्तमा, म सबै प्रतिनिधिहरूलाई फलदायी र सफल शिखर सम्मेलनको लागि हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु । हामी यस शिखर सम्मेलनको नतिजालाई साकार तुल्याउने छौं । नेपालमा तपाईंहरूको समय, सहयोग र अवसर प्रेरणादायी रहोस् । उज्ज्वल भविष्यका लागि वाटो प्रशस्त गरौं ।

विश्व....

प्रवर्धनमा जोड दिएका छन् । यस्तै पूर्व मन्त्री किरातीले रैथाने संस्कृति र ज्ञान (भाषा, गीत, संगीत, खाना, पहिरन र सिप) को ब्रान्डिङ गर्न पनि सुझाएका छन् । त्यस्तै चार ऋतुहरूको ‘ब्रान्डिङ’, नयाँ सम्पदा” निर्माण, विज्ञान तथा प्रविधिको भरपूर सदुपयोग, दुई वा दुईभन्दा बढी धर्मका साभा स्थल समेटेर बहुसांस्कृतिक र बहुधार्मिक महारेखा निर्माण गर्न समेत सुझाव दिएका छन् । त्यस्तै किरातीले जयवायु परिवर्तनद्वारा सिर्जित असरलाई पर्यटकीय उपजमा परिणत गरी नेपालका पक्षमा वि्रव जनमत निर्माण गर्न ग्लोबल वार्मिङ टुरिजमको विकास गर्न समेत सुझाव दिँदै

“संघीय संस्कृति नीति यथाशीघ्र मन्त्रिपरिषदबाट पारित गराउन, पर्यटन ऐन संशोधन तत्काल संसद पठाउन, अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल व्यवसायिक रूपले सञ्चालन गर्न तथा वैकल्पिक अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणका लागि पीपीपी मोडेलमा लैजान र वायु सेवा निगमको पुनर्संरचना गर्दै करार व्यवस्थापनमा लैजान लगायतका समस्यामयिक सुझाव दिएका छन् ।

लिपीवद्ध....

छन् भन्ने पुस्तकमा उल्लेख गरिएको बताए । “साल्पा सिलिचुङको मुन्दुमी मिथकलाई अध्ययन गर्दा जतिखेर किरातका पुर्खाहरू साल्पा सिलिचुङ पुगेका थिए, त्यतिखेर मातृसत्तात्मक समाज भएको प्रस्ट हुन्छ,” उनले भने ।

प्राडा सोमनाथ खतिवडाले विश्वका धेरै विश्वविद्यालयले मौखिक इतिहास पढाउने गरेको बताए । उनले नेपालमा मात्र लेख्य इतिहास पढाउने गरेको तर किरात सभ्यता र संस्कृतिसँग धेरै ठूलो मौखिक इतिहास भएको बताए । उनले त्यस्ता मौखिक इतिहासलाई लिपिवद्ध गर्ने काममा यो पुस्तक कोसेढुङ्गा साबित हुने विश्वास व्यक्त गरे ।

किरात संस्कृतिका अध्येता प्राडा टङ्ग न्यौपानेले कुनै एउटा मात्र जाति र व्यक्तिको देश नहुने बताए । विविध जाति समुदाय रहेको नेपालमा किरात धर्म संस्कृतिका अनेकौं मुन्दुम लेखिनुपर्ने उनको जोड थियो । “यस पुस्तकले मिथकहरूको माध्यमबाट किरात राईहरूको एकातको सन्देश दिन खोजेको छ”, उनले भने, “अहिलेको नेपाल राज्य निर्माण गर्ने प्रमुख शक्ति किरात हो, त्यसैले साल्पा र सिलिचुङको मिथक पनि जनईतिहास भएकामा कुनै विवाद छैन ।”

आदिवासी जनजाति महासङ्घका

उपाध्यक्ष दिवस राईले किरात राई समुदायमा खुवालुङ, तुवाचुङ र सिलिचुङ सभ्यताको प्रतीक रहेको बताए । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि भूपाल राईले मुन्दुमी मिथकलाई पुस्तकका माध्यमबाट प्रकाशन गरिनु प्राज्ञिक काम भएको भन्दै प्रशंसा गरे । “जसको लेख्य इतिहास हुँदैन, त्यसको मिथक मात्र बाँकी रहन्छ”, उनले भने, “कुनै कालखण्डमा राज्यले किनाराकृत गरेको समुदायको मिथक मात्र बाँकी रहन्छ, त्यसैले यो पुस्तक एउटा लिखित र प्राज्ञिक आक्रोश पनि हो ।”

साल्पा सिलिचुङ सरोकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन केन्द्र अन्तर्राष्ट्रिय समितिका अध्यक्ष राजेन राईले यसपटक साल्पा सिलिचुङमा सुम्निमा पारुहाङ र नछुङरनाक्सो ९धामी० को प्रतिमा स्थापनासँगै मिथक खण्डको पुस्तक प्रकाशन गरिएको बताए । अर्को खण्डमा मुन्दुम सङ्कलनसँगै थप इतिहास संरक्षणको काम गर्ने बताए ।

दुई सय २७ पृष्ठको पुस्तकमा मिथक र विश्लेषण गरी दुईवटा खण्ड छ । २१ वटा मिथक सङ्कलित छन् । पुस्तकको सम्पादन भोगिराज चाम्लिङ, डा तारामणि राई, चन्द्रकुमार हतुवाली र शालिकराम राईले गरेका छन् । पुस्तक विमोचन कार्यक्रमपश्चात् किराती सङ्गीतमा आधारित भई मुन्दुमी महिमागान र साङ्गीतिक कार्यक्रम गरिएको थियो । साल्पा सिलिचुङ साल्पा सिलिछो गाउँपालिका भोजपुरमा पर्दछ । यो स्थान भोजपुर, सङ्खुवासभा, सोलुखुम्बु र खोटाङको सीमासँग जोडिएको छ । साल्पा पोखरी समुन्द्री सतहदेखि तीन हजार सात सय ५० मिटर उचाइमा छ भने सिलिचुङ चार हजार एक सय ५५ मिटर अग्लो शिखर हो ।

संचारमाध्यम....

गरेको, एकल महिला, दलित र जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य बीमा गरिएको, खानेपानीमा आत्मनिर्भर भएको र यसै वर्ष नगरकाले संचार नीति ल्याउने तयार गरेको बताए । यस्तै कार्यक्रमका अतिथि उपप्रमुख विजयकुष्ण श्रेष्ठले नगरपालिकाले स्थानीय टोलको नाम स्थानीय भाषामा राखेको, शिक्षा र स्वास्थ्यलाई प्राथमिकता दिएर काम गरेको बताउँदै जेष्ठ नागरिकका आश्रित पाँच जना परिवारका सदस्यको पनि स्वास्थ्य बीमा गरिएको जानकारी दिँदै कतिपय संचारमाध्यमले भुटो सूचना दिएर आफूलाई पीडित बनाएको गुनासो गर्दै पत्रकारिता क्षेत्रमा व्यवसायिक मर्यादा नहुँदा नगरपालिकाले गरेका राम्रो कामको प्रचार प्रसार नभएको उल्लेख गरे । प्रदेश समितिको उद्घाटन कार्यक्रममा नेपाल पत्रकार महासंघका पदाधिकारी सदस्य लगायत विभिन्न संचारकर्मी सम्बद्ध संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरूले पेशागत मानमर्यादा र प्रतिष्ठाको लागि पनि सदस्यता शुद्धीकरण आवश्यक भएको बताएका छन् । यस क्रममा नेपाल पत्रकार महासंघका वरिष्ठ उपाध्यक्ष रमेश विष्टले पत्रकारिता क्षेत्रमा बहुआयामिक

चुनौतिहरू थपिएको बताउँदै त्यसलाई सामना गर्ने गरी अघि बढ्नु पर्नेमा जोड दिँदै ‘सामाजिक संजालको बढ्दो प्रयोग, मिडियामा लगानीको अभाव, लोककल्याणकारी विज्ञापनको दुरुपयोग, संचार कानुनको अभावले संचारमाध्यमले समस्या भेँचिरहेका औल्याए । त्यस्तै वरिष्ठ उपाध्यक्ष विष्टले गैरपत्रकारहरू महासंघबाट अलग नगर्दा पत्रकारहरूको मर्यादा र सम्मानमा धक्का लागेकोले सदस्यता शुद्धीकरण आवश्यक भएको बताए । यस्तै प्रेस सेन्टर नेपालका अध्यक्ष विष्णु सापकोटा ‘जुगल’ले संचार क्षेत्रमा देखिएका विकृतिलाई हटाउँदै महासंघमा सदस्यता शुद्धीकरणको अभियानालाई चाँडो टुंगोमा पुऱ्याउनु पर्नेमा जोड दिए । त्यस्तै लोकतान्त्रिक छुपा माध्यम राष्ट्रिय सञ्जालका अध्यक्ष दामोदरप्रसाद दवाडीले महासंघमा सदस्यता शुद्धीकरण जरूरी भएको बताउँदै सदस्यता टुंग्याएर मात्र अधिवेशन गर्नु पर्न सुझाए भने, नेपाल प्रेस युनियनका उपाध्यक्ष नकुल अर्याल, महासंघका केन्द्रीय प्रतिनिधि शान्तराम विडारी, महासंघको वागमति प्रदेश अध्यक्ष शिवप्रसाद देवकोटा, श्रमजीवी पत्रकार संघका अध्यक्ष जन्मदेव जैशी, प्रेस चौतारी नेपालका हेमराज सिक्वाल, नेपाल पत्रकार महासंघ काठमाडौँ भक्तपुर, ललितपुरका अध्यक्ष क्रमश सूर्य ससवेदी, जगत प्रजापती, पत्रकार भावना विद्रोही, रत्न श्रेष्ठ समेतले पत्रकार महासंघका सदस्यता शुद्धीकरण चाँडो टुंग्याउनु पर्ने, प्रदेशलाई सदस्यता नवीकरणको अधिकार दिनु पर्ने लगायतका सुझाव दिएका थिए ।

अधिवेशनको अवसरमा पत्रकार महासंघ उपत्यका प्रदेश समितिले उपत्यका प्रदेशमा रहेका २५ वर्षभन्दा बढी समयदेखि पत्रकारिता गर्दै आएका २५ जना पत्रकारहरूलाई रजत अभिनन्दन गरी सम्मान गरेको छ । त्यसरी सम्मान गरिएकाहरुमा डा.केशवप्रसाद देवकोटा, देवेन्द्र कोइराला, कालिदास बहादुर राउत, कालिका महत, सुक्तिनाथ वास्तोला, धनबहादुर मगर, नरोत्तम सुवेदी, प्रतिमा विवश राई, रामहरि चौलागाईं, भुवन वस्न्त, निरज रंजित, खड्ग वस्नेत, कल्पना शर्मा, रामप्रसाद पुडासैनी, डा. द्वारिका उप्रेती, घमराज लुईटेल, रामकला वुढाथोकी, दिपक प्रसाद चौलागाईं, दिपक सिक्वाल, उद्धव प्रसाद गौतम, चेतनाथ धमला, ताराचन्द्र देवकोटा, रामर्माण बराल र भविन्द्र कार्की छन् ।

प्रथम....

रकम भनें, स्थानीयवासीले सहयोग गरेको निर्माण व्यवस्थापन समितिले जानकारी दिइएको छ । समितिका अनुसार प्रतिमा स्थापनासँगै रामनगरमा वृहत् पार्क निर्माणको योजना रहेको बताइएको छ । त्यस अरुरूप बरण्डाभार जंगल क्षेत्रको २१ विघा जमिनलाई वनभोजस्थल बनाउन लागेको बताइएको छ । वि.सं. ८९१ मा गोरखाको काहुले भञ्जारमा जन्मिएका लखन थापा १९३३ को फागुन २ मा शहीद भएका थिए । नेपाल सरकारले थापालाई २०७३ असोज ३ गते प्रथम शहीद घोषणा गरेको थियो ।

अनुसन्धानात्मक....

कुमार मिश्रा, डा. दीर्घराज जोशी, डा. लेखनाथ पाठक, डा. कर्णखर खतिवडा लगायतका स्रोत व्यक्तिहरूले सहजीकरण गरेका थिए । भाषा विज्ञान विभागका प्रमुख प्रा.डा. बलराम प्रसाईंले विभागमा हुने यस्ता कार्यक्रमहरूले विश्वविद्यालयको शैक्षिक उत्पन्नयमा सकारात्मक प्रभाव पार्ने कुरा बताए । यसैगरी डा. भीमलाल गौतमले नवनियुक्त रेक्टरलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दै आगामी कार्यकालमा विश्वविद्यालयमा अनुसन्धानमुखी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सुझाव दिए । लेखन तालिममा भाषा विज्ञान, अंग्रेजी, नेपाली, मानवशास्त्र, व्यवस्थापन, अर्थशास्त्र केन्द्रीय विभाग तथा विभिन्न आगिक तथा सम्बन्धन प्राप्त क्याम्पसबाट ३५ भन्दा बढी सहभागी रहेका थिए ।

अदालतको....

हटाउन आदेश दिन माग गरिएको छ । उक्त प्रतिवेदनमा ‘चारसय बढी भ्रष्टाचारका मुद्दा डिसमिस गराउने सर्वोच्च अदालतका न्यायाधीश सहभागी बैठकको रिट्‌ड अपरेसन’ लगायत शीर्षकमा भ्रामक र अपहेलनाजन्य सामग्री बनाएर अनलाइन र युट्युबबाट प्रसारित गरेको आरोपमा हदैसम्मको सजाय हुनुपर्ने माग पनि गरिएको छ ।

“गलत मनसायबाट तयार भएका र प्रसारण गरिएका कार्यहरू अन्य फौजदारी कसुरसमेत भएकोले सो सम्बन्धमा आवश्यक अनुसन्धान गरी कारवाही गर्नु, गराउनु भनि सम्बन्धित निकायका नाममा आदेश जारी गरी पाऊँ,” प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । सर्वोच्च अदालत समक्ष राज्यका सम्बन्धित निकायबाट भएको कारवाहीको निर्धामित रूपमा लिखित प्रतिवेदन पेश गर्नु भनि आदेश जारी गरी पाऊँ ।” सो किसिमका सामग्री तयार गर्ने, प्रसारण गर्ने व्यक्तिलाई अदालतमा फिकाई बयान गराउन र यस्ता कार्य फौजदारी कसुरसमेत भएकाले आवश्यक अनुसन्धान गरी कारवाही गर्न सम्बन्धित निकायलाई आदेश माग गरिनुका साथै गलत मनसाय राखेर कसैको प्रतिष्ठामा आँच पु-याउने इद्देश्यले विद्युतीय माध्यमबाट कुनै सामग्री प्रकाशन गरेमा विद्युतीय कारोबार सम्बन्धी ऐन विरुद्धको कसुरमा सजाय हुने पनि प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ । मुल्की अपराधसंहितासमेतले यस्तो कार्यमा रोक लगाएको र सोही कसुरमा सिधा कुरा डटकमलाई अनुसन्धान गरी मुद्दा चलाउन प्रहरीलाई आदेश दिनुपर्ने प्रतिवेदनमा भनिएको छ । यस्तै अदालतको अवहेलनामा भने न्याय प्रशासन ऐन २०७३ को दफा १७ को चार अनुसार एक वर्षसम्म कैद वा १० हजारसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुन सक्ने व्यवस्था रहेको छ ।

गर्मीयाममा लाग्नसक्ने रोगबाट छुटकारा पाउन:

- पर्याप्त मात्रामा पानी वा भोलिलो पदार्थ पिउने गरौं,
- मौसमअनुसारका तरकारी एवं फलफूल उपभोग गरौं,
- सडेगलेको, वासी, जथाभावी राखिएका खानेकुरा नखाऔं,
- खुलास्थानमा राखिएका चटपटे, पानीपुरी, म:म, चाउमिनजस्ता खानेकुरा नखाऔं,
- धेरै अमिलो, चिल्लो र मसलेदार खाना नखाऔं,
- घर बाहिर हिड्दा शरीर ढाक्ने गरी लुगा लगाऔं,
- घर,आँगन वा बसोबास गर्ने आसपासको क्षेत्रमा पानी जम्ने, खाल्डाखुल्डी, फोहोरको थुप्रो, कुहिएका बस्तुहरु भएमा हटाई सफा राखौं,
- व्यक्तिगत सरसफाईमा ध्यान दिऔं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड